

Univerzita Karlova
Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Diskriminace muslimů v Evropě

Dana Vávrová

2018/2019

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Katedra politologie a sociologie

Studijní obor: Právo a právní věda

Diskriminace muslimů v Evropě

Diplomová práce

Autorka diplomové práce: Dana Vávrová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

Datum vypracování diplomové práce: 14. 6. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 116 691 znaků včetně mezer.

diplomantka

V Praze dne 14. 6. 2019

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu práce panu Koskovi, že mi poskytl cenné rady při psaní diplomové práce, byl vždy ochotný a otevřený mým názorům, dále svojí rodině za podporu, které se mi dostalo během celého studia, ačkoli to mnohokrát nebylo jednoduché ustát a v neposlední řadě i přátelům, kteří mě několikrát motivovali k dalším a lepším výkonům.

Obsah

Obsah.....	5
Seznam použitých zkratek.....	8
Úvod.....	9
1. Diskriminace a rovnost – obecné hledisko	11
1.1. Rovnost.....	11
1.1.1. Formální rovnost	12
1.1.2. Materiální rovnost	13
1.1.3. Rovnost příležitostí	14
1.1.4. Rovnost výsledků	14
1.2. Diskriminace.....	15
1.2.1. Pojem diskriminace	15
1.2.2. Pozitivní diskriminace.....	16
1.2.3. Negativní diskriminace	17
1.2.4. Přímá diskriminace.....	17
1.2.5. Nepřímá diskriminace	17
2. Islám.....	19
2.1. Původ islámu a Muhammad	19
2.2. Zdroje islámu.....	21
2.2.1. Korán.....	21
2.2.2. Sunna.....	22
2.3. Pilíře islámu.....	23
2.3.1. Šaháda – vyznání víry	23
2.3.2. Salát – modlitba.....	24
2.3.3. Zakát – almužna	24
2.3.4. Sawn – půst	24
2.3.5. Hadždž – pouť	25
2.4. Muslimky a jejich postavení.....	25
2.4.1. Islám a vztahy.....	26
2.4.2. Oblékání a zahalování muslimek	27
2.5. Islám a západní společenství	28
2.5.1. Francie.....	30

2.5.2.	Země Beneluxu	31
2.5.3.	Velká Británie	31
2.5.4.	Německo a Rakousko	32
2.5.5.	Itálie, Řecko, Španělsko	32
2.5.6.	ČR.....	33
3.	Právní úprava diskriminace a náboženské svobody.....	34
3.1.	Mezinárodní úroveň.....	34
3.1.1.	Všeobecná deklarace lidských práv	34
3.1.2.	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech	35
3.2.	Evropské měřítko.....	36
3.2.1.	Rada Evropy	36
3.2.2.	Právo Evropské unie.....	37
3.3.	Česká republika	39
3.3.1.	Ústava ČR	39
3.3.2.	Listina základních práv a svobod	40
3.3.3.	Antidiskriminační zákon	40
3.3.4.	Zákon o církvích a náboženských společnostech.....	43
4.	Diskriminace muslimů v Evropě v kontextu judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.....	44
4.1.	Dakir proti Belgii.....	45
4.1.1.	Okolnosti případu	45
4.1.2.	Odůvodnění a rozhodnutí	45
4.1.3.	Význam a závěr	46
4.2.	Hamidović proti Bosně a Hercegovině.....	46
4.2.1.	Okolnosti případu	46
4.2.2.	Odůvodnění a rozhodnutí	47
4.2.3.	Význam a závěr	48
4.3.	Osmanoğlu a Kocabaş proti Švýcarsku	48
4.3.1.	Okolnosti případu	48
4.3.2.	Odůvodnění a rozhodnutí	49
4.3.3.	Význam a závěr	50
4.4.	Ebrahimian proti Francii.....	50
4.4.1.	Okolnosti případu	50

4.4.2.	Odůvodnění a rozhodnutí	51
4.4.3.	Význam a závěr	52
4.5.	Karaahmed proti Bulharsku	52
4.5.1.	Okolnosti případu	52
4.5.2.	Odůvodnění a rozhodnutí	53
4.5.3.	Význam a závěr	54
4.6.	S.A.S. proti Francii	54
4.6.1.	Okolnosti případu	54
4.6.2.	Odůvodnění a rozhodnutí	55
4.6.3.	Význam a závěr	56
Závěr.....	57
Seznam použitých zdrojů	60
Monografie, články.....	60
Právní předpisy	62
Judikatura.....	62

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
ESLP/Soud	Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku
EU	Evropská unie
EÚLP/Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
LZPEU	Listina základních práv Evropské unie
LZPS/Listina	Listina základních práv a svobod
MPHSP	Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
OSN	Organizace spojených národů
RE/Rada	Rada Evropy
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava	Ústava České republiky
VDLP/Deklarace	Všeobecná deklaráce lidských práv

Úvod

Tato diplomová práce se zaměřuje na nalezení odpovědi, zda jsou muslimové přicházející a žijící v Evropě diskriminováni. Pro toto téma jsem se rozhodla z toho důvodu, že se domnívám, že se jedná o velice aktuální problém, ke kterému chybí řada odborných podkladů. Vzhledem k tomu, že jsem se vždy zajímala o okolní dění, tak jsem touto otázkou v poslední době silně znepokojena. Především v posledních letech se zvedla vlna nově přichozích migrantů, kteří vyznávají islám, bohužel se jedná o jev, který je často zkreslován médii či politickými představiteli v celé Evropě. Dle mého uvážení nepodávají zcela jasný a objektivní podklad o situaci a domnívám se, že má práce by mohla být přínosem pro pochopení muslimského světa a získání nového reálnějšího pohledu na věc. Vzhledem k tomu, že jsem studentkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, rozhodla jsem se zaměřit na komparaci rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, který již několikrát musel řešit otázku náboženské svobody ve spojení s diskriminačním jednáním.

Mou hlavní motivací a inspirací pro zpracování tohoto tématu byly mé cestovatelské zážitky, kdy jsem v rámci návštěv několika evropských zemí přišla do kontaktu s celou řadou různých lidí a názorů. Právě muslimové, které jsem měla možnost osobně poznat, pro mě byli velkou neznámou a až na základě bližšího seznámení jsem zjistila, jak zajímavá je jejich kultura a svět. Ačkoli se snažím přistupovat k věcem s co největší dávkou objektivity, tak jsem zjistila, jak zkreslené informace jsem měla a můj pohled na problematiku byl značně omezený. Až při bližším zkoumání odborné literatury a podrobnějších rozhovorech s věřícími muslimy jsem začala získávat trochu větší přehled o celé situaci. Ráda bych tuto mou zkušenost předala dále i dalším lidem, kteří chtějí získat ucelenější pohled na situaci a nechtějí být pouze odkázáni na kusé informace. Doufám, že má práce bude přínosem právě pro lidi, kteří touží po poznání, ale zároveň nevědí, kde začít.

Práci jsem se rozhodla rozdělit do několika částí, kde se postupně budu snažit popsat jednotlivé jevy na podkladě odborných textů. V první části se podrobněji podívám na obecnou problematiku diskriminace a rovnosti. Jak se dozvíte na nadcházejících stránkách, jedná se o téma, kdy je velice náročné stanovit i definice pojmů diskriminace a rovnost. Vzhledem k tomu, že zákaz diskriminace je jednou ze základních zásad demokratické společnosti, existuje široké množství pramenů, jak nahlížet na toto téma. Mnoho autorů a velkých myslitelů již došlo k nějakým závěrům a každý z nich dochází k odlišnému receptu, jak vyřešit soužití většin a menšin. Já se na tuto problematiku snažím dívat svými očima a

pokusím se čtenáři zprostředkovat především svůj názor a definici těchto pojmů, se kterými se nejvíce ztotožňuji.

V další části práce se zaměřím na rozbor islámu jako náboženství. Ráda bych, aby si každý, kdo se dostane k mé práci, udělal o islámu celkový obrázek, kdy se dozví něco o historii a vzniku islámu a kontextu, za jakých podmínek se zrodil a rozšířil. Zároveň bych ráda, aby čtenář získal celkový pohled na základní principy islámu a poznal i jeho odnože, protože se jedná o celosvětové náboženství, které má základní myšlenky společné, však napříč islámskými zeměmi i v Evropě existuje mnoho různých výkladů islámu. Dále se budu snažit zvýraznit základní problémy, na které nejčastěji narazil Evropský soud pro lidská práva při svém rozhodování.

Ve třetí části této práce se soustředím na rozbor právní úpravy diskriminace a svobody vyznání. Jak je možné, že věřícího muslima nepřijmou kvůli jeho vyznání do zaměstnání? Proč dítě na základní škole je vyčleněno z kolektivu, protože se modlí pětkrát denně? Jak je možné, že mešity vzbuzují tolik kontroverze a často je zbrojeno proti jejich výstavbě? Jak na tyto události reaguje právo? Vzhledem k zaměření práce je důležité povědět si více o mezinárodních dokumentech, především tedy o legislativních dokumentech Rady Evropy a o českém zákonodárství.

V poslední fázi práce se již budu věnovat jednotlivým rozhodnutím Evropského soudu pro lidská práva s ohledem na odlišnou situaci v jednotlivých státech Evropy.

V závěru této práce bych ráda našla odpovědi na několik otázek. Jsou muslimové v Evropě opravdu diskriminováni? Jak se k jejich pozici staví soudci Evropského soudu pro lidská práva? Jaká je jejich rozhodovací praxe a čím je ovlivněna? Jaké jsou nejčastější argumenty při rozhodování?

1. Diskriminace a rovnost – obecné hledisko

Pokud se chci na nadcházejících stránkách zabývat tím, co vše obnáší diskriminace muslimů, je zajisté na místě definovat základní pojmy jako rovnost a diskriminace hned na začátku. Je pravda, že se nejedná o snadný úkol, především proto, že spousta velkých myslitelů má pro tyto pojmy svou vlastní definici a nahlíží na ně ze svého subjektivního pohledu. Na následujících řádcích se pokusím uvést definici, se kterou se sama nejvíce ztotožňuji a kterou následně budu užívat i ve zbytku této práce.

1.1. Rovnost

Současné pojetí pojmu rovnosti je výsledkem historického vývoje. V různých časových obdobích narážím na odlišné pojetí tohoto zdánlivě snadného slova. To je důsledkem především toho, že v průběhu dějin docházelo k různým společenským a politickým událostem, které ovlivňovaly sociální postavení jedinců a jejich ekonomickou situaci.¹

První zmínky o rovnosti nacházím již v díle velkého antického myslitele Aristotela, z jehož definice rovnosti v současné době společnost vychází, pokud mluví o formální rovnosti (blíže bod 1.1.1.).² Ačkoli tento institut byl znám již v dobách antických a středověkých (viz Aristoteles nebo Tomáš Akvinský), zdaleka nebyl stěžejní hodnotou tehdejších společností a bylo zcela běžné, že ženy a otroci byli chápáni jako podřízení, druhořadí a nerovní svobodným mužům.³

Rovnost jako jeden z nejdůležitějších ideálů současných společností je poměrně novodobá idea. První, kdo s ní přišel v moderním pojetí, byl John Locke⁴ a následně na tyto myšlenky na konci 18. století navázali hlavní představitelé Velké francouzské revoluce a američtí bojovníci za nezávislost. Reálným důkazem výše uvedeného jsou právě Deklarace

¹ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. V Praze: C.H. Beck, 2007. s. 6. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-584-1.

² KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo: rovnost mezi muži a ženami v sociálněprávních souvislostech*. Praha: C.H. Beck, 2010. s. 1. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-343-1.

³ FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo*. V Praze: Multikulturální centrum Praha, 2007. s. 4. ISBN 978-80-254-1054-7.

⁴ Tamtéž, s. 4-5.

práv člověka a občana z roku 1789 a Deklarace nezávislosti z roku 1776, ve kterých je za jednu ze základních hodnot označena právě rovnost.⁵

Co je to vlastně rovnost? Složitá otázka, která nemá jen jednu správnou odpověď. V právnickém slovníku je rovnost definována jako jeden ze základních pilířů demokratické a spravedlivé společnosti. V českém právním řádu je zakotvena jako základní hodnota již v Listině základních práv a svobod (dále jen „LZPS“ či „Listina“), kde se hovoří především o rovnosti všech lidí nehledě na pohlaví, rasu, jazyk, náboženství, národnost, sociální zabezpečení a původ, majetkové zajištění atd. Ochrana rovnosti je poskytována i na úrovni evropské a mezinárodní, kdy je zmiňována jak ve všeobecných lidskoprávních úmluvách, tak i ve smlouvách zaměřujících se na konkrétní formy diskriminace.⁶ Od rovnosti je však třeba odlišovat stejnost. Jedná se totiž o rovnost v právech s respektem k individualitě ke každé lidské bytosti.⁷

Samozřejmě rovnost není jedinou základní hodnotou demokratické společnosti, což může být zdrojem konfliktů mezi základními pilíři většiny lidskoprávních dokumentů. Nejčastějším střetem je ten, který probíhá mezi ideou svobody na straně jedné a rovností na straně druhé. V případě, že dojde k tomuto konfliktu, tak dochází k posouzení té konkrétní situace včetně všech skutkových okolností a následně je upřednostněna jedna hodnota na úkor té druhé.⁸ V rámci Ústavního soudu České republiky (dále jen „ÚS“) je tento spor řešen pomocí testu proporcionality. Podrobný výklad testu proporcionality nacházím v rozhodnutí ÚS ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94. Zde ÚS judikoval, že při kolizi jednotlivých základních práv a svobod dochází k jejich poměření na základě 3 kritérií: vhodnost, potřebnost, přiměřenost.⁹

1.1.1. Formální rovnost

V rámci nauky nalézám různá dělení rovnosti. Ač se jedná o teoretické poučky, protože v praxi se velmi těžko hledá ideální rozdělení, tak i já pro přehlednost a usnadnění některé z nich uvedu. Jedno ze základních dělení rovnosti je to, kde se mluví o rovnosti

⁵ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo [...]*. op. cit., s. 2-3.

⁶ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 934. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁷ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo [...]*. op. cit., s. 3-4.

⁸ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 7.

⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

formální a rovnosti materiální. V prvním případě se jedná o nejstarší koncepci této zásady.¹⁰ Princip formální rovnosti je ten, že s každým má být zacházeno stejně. Tudiž aristotelovské „*stejnému stejně a odlišnému odlišně*“. Problémem tohoto pojetí rovnosti je však to, že fakticky není možné nalézt dva naprosto stejné jedince. Mluvím zde o rovnosti „de iure“, nikoli však o rovnosti „de facto“. Tato koncepce tedy opomíjí reálný stav věcí.¹¹ Slabá stránka formální rovnosti vyvstává v momentě, kdy se snažím nalézt srovnávací prvek (tzv. komparátor). V momentě, kdy ho naleznu, jsem schopna porovnat stejné, jak ale zacházet s odlišným?¹² Největší uplatnění zásady formální rovnosti se objevuje především v právu procesním a případně i správním.¹³

1.1.2. Materiální rovnost

Pokud budu mluvit o materiální rovnosti, jedná se zde již o více propracovanou koncepci pojetí rovnosti. Je zde zahrnuta i rovina „de facto“. Může tedy dojít k tomu, že zdánlivě po právní stránce spravedlivý prostředek vyvolá reálnou nerovnost. Z pohledu materiální rovnosti se tedy jedná o nespravedlivé a diskriminační opatření a pomocí podpůrných prostředků se snaží tuto nerovnost odstranit.¹⁴ Jde o to, aby byla zohledněna individualita každého jedince, jeho možnosti a schopnosti, se kterými se narodil a které nemohl ovlivnit (biologické předpoklady, zdravotní stav, majetkové zajištění atd.).¹⁵ Jako příklad pozitivního opatření, kterým se stát snaží zajistit materiální rovnost, můžu uvést článek 29 LZPS, ve kterém se v odstavci prvním říká následující: „*Ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky.*“¹⁶ Odstavec druhý také obsahuje podobný prostředek, tentokrát zaměřený na mladistvé a zdravotně postižené a jejich ochranu v rámci pracovních vztahů a při přípravě na budoucí povolání.¹⁷

¹⁰ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo [...]*. op. cit., s. 1-2.

¹¹ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 11.

¹² ŠTANGOVÁ, Věra. *Rovné zacházení a zákaz diskriminace v pracovním právu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 43. ISBN 978-80-7380-277-6.

¹³ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo [...]*. op. cit., s. 4.

¹⁴ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 17.

¹⁵ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo [...]*. op. cit., s. 5.

¹⁶ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. čl. 29, odstavec 1

¹⁷ Tamtéž, čl. 29, odstavec 2

1.1.3. Rovnost příležitostí

Druhým typem dělení, kterým se budu na nadcházejících řádcích zabývat, je rozlišení na rovnost příležitostí a rovnost výsledků. Někteří autoři uvádějí toto dělení jako podtyp rovnosti materiální, já ho zde však zmiňuji jako samostatnou kategorii. První z nich byla prosazována především na začátku minulého století¹⁸ a zjednodušeně řečeno se jedná o stejné počáteční možnosti pro každého. Jde o to, aby lidé, kteří se narodí jako součást znevýhodněné skupiny (ať už se jedná o znevýhodnění na základě majetku, náboženství, rasy apod.), měli stejné možnosti jako ti z privilegovaných částí společnosti.¹⁹ Rovnost příležitostí počítá s určitou aktivitou ze strany státu či jiné entity (oproti rovnosti formální a materiální) v tom slova smyslu, že stát činí různá pozitivní opatření, aby všichni měli stejné výchozí podmínky.²⁰ Je dobré zdůraznit, že tato koncepce je postavena na myšlence toho, že pokud je dosaženo stejných startovních pozic pro každého, již není třeba dále podporovat určité skupiny či menšiny v průběhu jejich jednání a chování (zaměstnanecké kvóty apod.). Otázkou ovšem zůstává, jestli pak dojde k reálné rovnosti všech?²¹

1.1.4. Rovnost výsledků

Dá se říci, že v dnešní době se široké spektrum odborníků přiklání právě k rovnosti výsledků, z toho důvodů, že mají pocit, že dle této teorie je dosaženo faktické rovnosti.²²

U rovnosti výsledků se jedná o situaci přesně opačnou. Zde nejde o to, zda mají všichni stejnou startovní čáru, ale o to, aby všichni do cílové rovinky doběhli ve stejný čas. Pro rovnost výsledků je typické přerozdělování od těch, kteří mají, těm, kteří strádají. Nemluvím zde ovšem pouze o transferu finančních prostředků, ale taky o redistribuci statků a služeb. Rovnost výsledků je velmi hezky vidět na číselných ukazatelích. Ovšem i u těchto údajů je důležité nebrat je jako jedinou a objektivní pravdu, ale vždy je důležité tyto výsledky porovnat s konkrétním stavem a teprve poté přijít s konkrétním a efektivním řešením pro vyřešení nerovnosti.²³

¹⁸ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo* [...]. op. cit., s. 6.

¹⁹ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 18-19.

²⁰ ŠTANGOVÁ, Věra. *Rovné zacházení a zákaz diskriminace v pracovním právu*. op. cit., s. 43.

²¹ FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo*. op. cit., s. 13-14.

²² KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo* [...]. op. cit., s. 7.

²³ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 19-22.

Ani rovnost výsledků není ideální a je dobré si nastínit problém, který s její aplikací může nastat. U této koncepce může dojít k tomu, že bude potlačena různorodost zúčastněných a následně dojde pouze k přizpůsobení jedné skupiny k té druhé (např. ženy budou posuzovány dle toho, kolik mužských vlastností si osvojí, židé budou posuzováni dle toho, jak si zvládli osvojit křesťanské tradice). Problematické může být také měření výsledků. Co je tím relevantním měřítkem rovnosti?²⁴

1.2. Diskriminace

1.2.1. Pojem diskriminace

Jak již samotný název této práce napovídá, pojem diskriminace je jeden z nejdůležitějších pro její pochopení. Slovo diskriminace pochází z latinského slova *discriminare*, což v překladu doslova znamená „rozdělovat, rozlišovat, činit rozdíl, rozeznávat.“²⁵ Zde je dobré zmínit, že v dřívější době nemělo toto slovo pejorativní význam, tak jak je všeobecně vnímáno dnes. Pokud se podívám na výklad pojmu v právnickém slovníku, diskriminace je zde chápána jako „*uplatňování rozdílných podmínek; rozlišování, omezení nebo odnětí práv určité kategorii osob pro společenské nebo ekonomické postavení, národnost, rasu, náboženství, pohlaví, politické názory apod.*“²⁶ Každá významná mezinárodní či vnitrostátní úmluva či listina (především ty lidskoprávní, ale i další) má zpravidla část, která se zabývá právě diskriminací a zpravidla obsahuje antidiskriminační ustanovení s výčtem chráněných hodnot před touto formou nespravedlnosti.²⁷ Tyto chráněné hodnoty se dají chápat jako tzv. diskriminační důvody. Mezi ty hlavní patří výše zmíněná rasa, pohlaví, věk, rodinný stav, sexuální orientace, politické zaměření, vyznávaná víra, sociální zařazení apod.²⁸ Tento výčet je pouze demonstrativní a stále zůstává otázkou, které

²⁴ FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo*. op. cit., s. 12-13.

²⁵ KÁBRT, Jan. *Latinsko-český slovník. 3., uprav. vyd.* Praha: SPN, 1991. Střední slovníky jednostranné (Státní pedagogické nakladatelství). s. 143. ISBN 80-04-26000-4

²⁶ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. op. cit., s. 143.

²⁷ Tato ustanovení nalezneme například v: Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Např. čl. 1, věta první; čl. 3, odstavec 1 apod.; Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. čl. 26. (Pakt byl v českém právním řádu publikován Vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.); Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. čl. 14. (Úmluva byla v českém právním řádu publikována Sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992)

²⁸ ŠTANGOVÁ, Věra. *Rovné zacházení a zákaz diskriminace v pracovním právu*. op. cit., s. 48.

všechny důvody by měly být zařazeny mezi ty diskriminační. Nehledě na to, že tyto důvody jsou proměnlivé dle času a místa.²⁹

Jak bylo již výše zmíněno v současné době má diskriminace negativní podtón. Toto vnímání vychází především z toho, že nerovná opatření doléhají na určité vyčleněné skupiny, které následně mají ztížené podmínky pro život. Od diskriminace však musím odlišit různé právní konstrukce, které se mohou zdát společnost rozlišující, ale s přihlédnutím ke společenským požadavkům jsou zcela ospravedlnitelné.³⁰ Jako příklad mohu uvést osvobození od soudních poplatků v civilním procesu.³¹ Různé soudní instituce užívají různé testy diskriminace, aby dokázaly odlišit zakázaná diskriminační ustanovení a právní ustanovení, která naopak mají za úkol pomoci oslabené menšině a dopřát jí rovnoprávné postavení. Je pravda, že v těchto testech je kladen důraz na obecné principy právních řádů, racionalitu a dodržení přiměřenosti. Toto je také zaručeno vysokými nároky na mravní hodnoty a cítění jednotlivých soudců.³²

1.2.2. Pozitivní diskriminace

Stejně jako rovnost, tak i diskriminace je velmi široký pojem. Z pohledu nauky dochází i u tohoto institutu k dalšímu členění a třídění, ačkoli nic není stoprocentní a z praktického hlediska dochází k prolínání.

Diskriminaci tedy lze třídit na pozitivní a negativní. První z nich se dá chápat tak, že dochází ke zlepšení podmínek pro určitou skupinu. Často se jedná o skupinu, která je na základě iracionálních důvodů znevýhodněna, a proto jí je pomocí různých pozitivních opatření pomáháno v tom, aby měla rovnocenná práva jako zbylá většina. Jedná se tedy o povolenou formu zvýhodnění určité skupiny.³³ Je třeba zmínit, že tato podpůrná opatření by měla mít pouze dočasnou formu tak, aby dané skupině či menšině pomohla překonat rozdíl, ale zároveň ji z dlouhodobého hlediska nedostala do lepší situace vůči ostatním.³⁴

²⁹ FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo*. op. cit., s. 65.

³⁰ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 38.

³¹ Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád. § 138, odstavec 1.

³² BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 40-41.

³³ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo [...]*. op. cit., s. 13.

³⁴ ŠTANGOVÁ, Věra. *Rovné zacházení a zákaz diskriminace v pracovním právu*. op. cit., s. 53.

1.2.3. Negativní diskriminace

Pokud budu mluvit o diskriminaci negativní, jedná se o takové jednání, kdy jsou jedinec či skupina omezováni a jsou jim odpírána některá práva, aniž by proto existoval racionálně ospravedlnitelný důvod.³⁵ Negativní diskriminace je zakázanou formou diskriminace. Vzhledem k tomu nalézám větší množství právních ustanovení napříč právními řády, které se jí budou snažit předcházet a odstraňovat ji.³⁶

1.2.4. Přímá diskriminace

Jedním z dalších třídění je rozdělení na přímou a nepřímou diskriminaci. Pokud se soustředím na pojem přímé diskriminace, bude se jednat o takové zakázané jednání, které je na první pohled zřejmé. Existuje zde nějaké konkrétní kritérium, které odlišuje jednu skupinu od druhé, tudíž část osob má menší práva. Příkladem takového jednání může být nábor nových zaměstnanců, kdy jsou někteří uchazeči o zaměstnání znevýhodněni, protože jsou příslušníci cizího státu nebo vyznávají jinou víru než zaměstnavatel.³⁷ Takovéto chování je v přímém rozporu s ustanoveními zákoníku práce.³⁸

1.2.5. Nepřímá diskriminace

Opakem je diskriminace nepřímá. Zde se jedná o to, že na první pohled neutrální opatření či ustanovení může při aplikaci způsobit významnou nerovnost a diskriminaci. Její rozpoznání a celkové pojetí je mnohem složitější, než je tomu u diskriminace přímé.

V antidiskriminačním zákoně je nepřímá diskriminace definována následovně: „*Nepřímou diskriminací se rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2 odst. 3³⁹ osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení,*

³⁵ Tamtéž, s. 49.

³⁶ KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo [...]*. op. cit., s. 13.

³⁷ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. op. cit., s. 43.

³⁸ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce. § 16 a 17.

³⁹ Jedná se o důvody uvedené v § 2, odstavci 3. Zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) „...z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru, a dále v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků, i z důvodu státní příslušnosti.“

*kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.*⁴⁰ Za zvýšenou pozornost stojí věta druhá tohoto ustanovení, kdy se uplatňuje princip racionality a přiměřenosti.

Problémem nepřímé diskriminace je to, že pokud bych nerozeznala a neakceptovala existenci této formy diskriminace, docházelo by k upevňování faktických rozdílů, ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že žádný diskriminační důvod neexistuje. Jde o to, že se od aristotelovského „*stejnému stejně*“ přechází k posouzení obsahu vztahu, který je pro rozeznání nepřímé diskriminace stěžejní a nehledí se na posouzení diskriminačního chování tak formálním měřítkem jako u diskriminace přímé.⁴¹

⁴⁰ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů. § 3, odstavec 1.

⁴¹ FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo*. op. cit., s. 102-105.

2. Islám

2.1. Původ islámu a Muhammad

Proto, abych byla schopna porozumět současnému islámu, je třeba začít u jeho zrodu a podmínek, které v té době panovaly. Islám vznikl za určitých okolností, v určité lokalitě a času a tyto podmínky jsou stěžejní pro správné porozumění tomuto náboženství. V nemuslimské části světa (a částečně se toho dopouští i někteří muslimové) často dochází k vytržení některých událostí či tezí z kontextu doby, a proto dochází k dezinterpretacím a nepochopení.

Kolébkou islámu byly pouštní oblasti, kde se lidé sdružovali především ve formě kmenů a na základě příbuzenských vztahů. Hlavní obživou všech bylo především kočování a na to navazující obchodování.⁴² Vždyť i slovo *Arab* bylo původně vnímáno jako synonymum pro kočovníka a až následně se význam rozšířil.⁴³ Islám tedy vznikl v Arábii 6. století. Celý poloostrov byl rozdělen na dvě části, úrodnou jižní část a tu severní, která byla sužována horky a nedostatkem vody. Z logiky vychází, že ta jižní byla hustě osídlená a vznikala zde rozvinutá velká města s bohatým hospodářstvím a kulturním životem, který bohužel s úbytkem vody a rozšiřujícím se suchem začal upadat. Naopak severní část byla osídlena právě kočovníky a pastevcí, kteří žili v pouštích a případně se sdružovali v okolí velkých oáz jako byly Mekka či Jahtrib (později označován jako Medína). Náboženství bylo nedílnou součástí myšlení a života tehdejší společnosti. Největší zastoupení zde měl polyteismus s animistickou kulturou, postupně ale na Arabský poloostrov začala vnikat monoteistická náboženství. Nedochovalo však k enormní konverzi ke křesťanství či judaismu, avšak historie a příběhy, na kterých jsou tato náboženství založena, byla místním dobře známa.⁴⁴ Náboženská uspořádání před rozšířením islámu se dají chápat jako poměrně jednoduchá náboženství bez jednotící linie. To bylo způsobeno právě nejednotností jednotlivých kmenů.

⁴² MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus: dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. s. 62. Novověk. ISBN 978-80-200-1818-2.

⁴³ HAERI, Fadhlalla. *Islám*. Přeložil Vladimír PETKEVIČ. V Praze: Ikar, 2001. s. 21. ISBN 80-7202-922-3.

⁴⁴ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. Přeložil Jitka JENÍKOVÁ. V Praze: Paseka, 2017. s. 24-29. ISBN 978-80-7432-685-1.

V jižní části byla otázka náboženství více propracovaná, ale také bez výrazně rozsáhlejšího vlivu.⁴⁵

Jak již bylo výše zmíněno, jedním z hlavních středisek tehdejšího života v Arábii se stala Mekka. Její význam spočíval především ve společenské, kulturní a náboženské vyspělosti, přičemž velkým zdrojem zisku města byly poutě, které podnikali věřící ke Ka'bě. Vládnoucím klanem ve městě byl kmen Kurajšovců. Tento kmen je významný pro islám z toho důvodu, že z jeho řad pochází prorok islámu Muhammad.⁴⁶ Narození Muhammada se datuje do roku 570 n. l., kdy se stal součástí významného rodu v Mekce.⁴⁷ Díky nepřízní osudu byl již v brzkém věku nucen dokázat se o sebe postarat sám a díky tomu se z něj stal schopný obchodník a již tehdy vynikal svými charakterovými vlastnostmi. Jeho život také výrazně ovlivnil sňatek se zámožnou vdovou Chadídžou, díky které nemusel řešit existenční otázky.⁴⁸ Muhammadova raná léta nebyla nijak výrazná, jeho věhlas přišel až okolo 40. roku, kdy začal meditovat mimo Mekku. V té době se mu měl zjevit anděl Gabriel a předat mu první zjevení. Po této zkušenosti a s podporou své manželky se odhodlal k veřejným vystoupením. To však postupně začalo přinášet rozpory mezi Muhammadem a ostatními Mekkánci. Ti se totiž začali obávat o zdroj svých zisků (již zmíněné poutě ke Ka'bě). Tyto problémy nakonec vyvrcholily odchodem Muhammada do Jahtribu, který byl záhy přejmenován na Medínu. Datum jeho příchodu do města bylo 24. září 622. Tato událost je v muslimském světě známá pod pojmem hidžra a tento rok je označen za první rok islámského letopočtu.⁴⁹

V Medíně Muhammad utvořil první ummu, islámskou obec, kde se postavil do jejího čela. Toto společenské uskupení bylo založeno nikoli na rodové či jiné podobnosti, ale její členové byli propojeni díky společnému vyznání a zároveň vznikla první ústava, kde byla stanovena základní pravidla ummy.⁵⁰

Muhammad v Medíně také došel k závěru, že nejdůležitějším kultovním místem pro všechny muslimy je mekkánská Ka'ba. S tímto Muhammadovým poznáním došlo ke změně směru modlitby a také potřeba muslimů toto duchovní místo dobýt. Duchovní svatý boj džihád tedy přešel do formy boje ozbrojeného. To vedlo k několika významným střetnutím

⁴⁵ TAUER, Felix. *Svět islámu: dějiny a kultura: nástin politického, sociálního, hospodářského a kulturního vývoje zemí, do nichž proniklo učení arabského proroka, od jeho vystoupení do konce první světové války. Vyd 2.* Praha: Vyšehrad, 2006. s. 18. ISBN 80-7021-828-2.

⁴⁶ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu. 5. vyd.* Praha: Vyšehrad, 2011. s. 9. ISBN 978-80-7021-925-6.

⁴⁷ HAERI, Fadhlalla. *Islám.* op. cit., s. 25.

⁴⁸ TAUER, Felix. *Svět islámu: dějiny a kultura [...].* op. cit., s. 20-21.

⁴⁹ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy.* op. cit., s. 29-33.

⁵⁰ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu.* op. cit., s. 16.

mezi stoupenci Muhammada a Mekkánci, která nakonec po střídavých výhrách a prohrách vedla k úspěchu Muhammada a jeho návratu do Mekky. Povedlo se mu uzavřít mírovou dohodu a původně vyhnaný Muhammad začal být váženým partnerem obyvatel Mekky. V roce 632 po všech těchto událostech Muhammad vykonal pouť do Mekky a krátce poté umírá.⁵¹ Ještě za jeho života se k novému učení přidalo mnoho nových tváří včetně mnoha původních odpůrců.⁵²

Co se jeho osoby týče, je Muhammad vnímán jako velice schopný, energický a charismatický člověk. Úspěchy slavil nejen na poli náboženském, kde je dodnes vnímán jako tzv. pečeť proroků, ale také jako úspěšný vůdce svých následovníků, státník, diplomat i vojevůdce, zákonodárce a morální vzor. Na rozdíl od Ježíše je ale považován za člověka bez nadlidských vlastností, jehož však muslimská obec dodnes považuje a uctívá jako člověka výjimečného.⁵³ Je třeba ale také zmínit, že postava Muhammada byla v mnoha časových obdobích vykládána různě, a především odpůrci této postavy se ho i přes značné množství pramenů dokládající jeho způsob života snažili popsat jako člověka zvráceného a nehodného obdivu. V mnoha případech (k nelibosti muslimů) je zobrazován zesměšňujícím způsobem, což dodnes vede k otevřeným projevům nepřátelství.⁵⁴

2.2. Zdroje islámu

2.2.1. Korán

Korán je v muslimském světě stěžejní knihou, pro muslima má stejný význam jako Bible pro křesťana. Korán bývá připodobňován ke Starému zákonu, obsahuje totiž mnoho pravidel společenského styku a života. Tato pravidla jsou důležitá v tom, že mají, řekněme náboženské posvěcení. Obsahuje části náboženské, ale také pravidla pro společenský styk a zároveň to je základní zdroj islámského práva.⁵⁵ Jako překlad slova *Korán* bych mohla použít slovní spojení přednes zjevení.⁵⁶

⁵¹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. op. cit., s. 16-21.

⁵² HAERI, Fadhlalla. *Islám*. op. cit., s. 30.

⁵³ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 41-46.

⁵⁴ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, aneb, Vybrané kapitoly z "mediálního islámu"*. Praha: Academia, 2014. s. 136-137. ISBN 978-80-200-2428-2.

⁵⁵ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 55.

⁵⁶ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. op. cit., s. 28.

Vznik Koránu nepřišel najednou, ale jednotlivé pasáže byly zjevovány postupně v průběhu zhruba 20 let. Existují záznamy o každém jednotlivém dílu Koránu, kdy a za jakých okolností se objevil.⁵⁷

Korán je rozdělen na 30 částí, což významně ulehčuje jeho přednes. Následně je Korán rozdělen na 114 súr, která jsou řazeny od nejkratší po nejdelší (kratší mekkánské se objevují mezi prvními, medínské delší tvoří spíše druhou polovinu). Výjimku z pravidla v tomto případě činí první súra Fátíha (tzv. Otvíratelka knihy). Jednotlivé súry jsou obsahově velmi odlišné. Muslimové jsou přesvědčeni o výjimečnosti Koránu, vnímají ho jako boží psaní, které jim bylo prostřednictvím Muhammada sesláno.⁵⁸ Pro recitování Koránu je důležitý i jazyk, ve kterém je přednášen. Původním jazykem i přes dnešní četné překlady je arabština. Muslimové se domnívají, že se jedná o nejpresnější záznam slova Božího. Dodnes se mnozí věřící učí recitovat celý Korán v originálním znění. Se vzrůstající globalizací si i Korán vyžádal překlady do dalších jazyků, protože ne všichni muslimové ovládají arabštinu, ovšem v cizích zněních přicházejí o údernost a jedinečnou zvučnost původního textu.⁵⁹

Je důležité zmínit, že neexistuje jednotný výklad Koránu. Lze na něj nahlížet z mnoha úhlů a stran a neposkytuje nám jednu odpověď na určitý problém, je důležité ho tedy vykládat s ohledem na okolnosti jeho vzniku.⁶⁰ Je považován za slovo boží a podle toho se ke Koránu také přistupuje. Problém však nastává, že k rozdílnosti výkladů nedochází pouze z hlediska času, ale i z důvodu rozdílnosti názorů mezi jednotlivými proudy islámu. Teze Alláha tak mohou mít několik významů, ačkoli všichni vychází z jednoho zdánlivě stejného zdroje.⁶¹

2.2.2. Sunna

Dalším významným zdrojem islámu je sunna. Jedná se o zaznamenané islámské tradice. Sunna již není záznamem Božího slova, ale naopak se jedná o jakýsi ideální vzor chování muslima, který vznikl na základě jednání Proroka Muhammada. Toho věřící považují za morální příklad, který jim pomáhá řešit každodenní situace dle toho, jak by je řešil sám

⁵⁷ SARDAR, Ziauddin a Zafar Abbas MALIK. *Islám*. Praha: Portál, 2004. s. 37-38. Seznamte se. ISBN 80-7178-882-1.

⁵⁸ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 56-58.

⁵⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. op. cit., s. 33-34.

⁶⁰ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 76.

⁶¹ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...]*. op. cit., s. 98-99.

Prorok.⁶² Je třeba si dát pozor na význam a výklad jednotlivých částí sunny. Jsou pasáže, které jsou neměnné a je třeba je brát doslovně nezávisle na čase a místě, a naopak nalezneme i části, kdy je třeba se odchýlit od dogmatického opakování popsaných činů.⁶³ Sunna je tvořena hadíthy a sírou. V případě hadíthů se vlastně jedná o zaznamenané jednání Muhammada, o jeho činy a kázání. Síra je životopisem Proroka Muhammada, který byl sepsán v 8. století.⁶⁴ Popis jeho života je velice podrobný díky velkému množství dochovaných pramenů. Síra obsahuje nejen jeho náboženské skutky, ale také věci z každodenního života nebo politická či válečná rozhodnutí.⁶⁵

2.3. Pilíře islámu

Islámské náboženství neboli *dín* je tvořeno několika základními kameny, které musí vykonávat každý správný muslim, aby prokázal svou víru. Jedná se o 5 povinností, které vykonává každý bez ohledu na směr či odnož islámu. Každý musí uznat jedinečnost svého boha a chovat se podle toho, jak mu říká. Vnitřně se tedy jedná o sounáležitost s ním, kterou muslimové prokazují určitým vnějším společenským chováním.⁶⁶

2.3.1. Šaháda – vyznání víry

První z nich je šaháda, volně přeloženo jako vyznání víry. Jedná se o formuli, kterou každý, kdo se chce stát muslimem, musí vyslovit. Zároveň je to věta, která se odříkává na začátku každé denní modlitby. Její znění je: „*Vyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží*“.⁶⁷ Tato věta by měla být řečena před někým nábožensky významným či před svědky a získat zápis o vyřčení. Také jde o její upřímné řecení, v omylu či ve vtipu se výrok nepovažuje za relevantní.⁶⁸

⁶² KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. op. cit., s. 47-48.

⁶³ SARDAR, Ziauddin a Zafar Abbas MALIK. *Islám*. op. cit., s. 34.

⁶⁴ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 37-39.

⁶⁵ SARDAR, Ziauddin a Zafar Abbas MALIK. *Islám*. op. cit., s. 30.

⁶⁶ HAERI, Fadhlalla. *Islám*. op. cit., s. 60-61.

⁶⁷ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 80-81.

⁶⁸ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...]*. op. cit., s. 155.

2.3.2. Salát – modlitba

Druhým ze základních pilířů islámské víry je modlitba neboli salát. Jedná se o určitý několikrát denně se opakující rituál a souhrn pohybů. Modlitba se koná zásadně v arabštině a od věřících je vyžadována čistota těla a dané oblečení. Salát se koná v pevně stanovených časech 5x denně a musí být vykonáván směrem k Mekce.⁶⁹ Otázka čistoty je pro provedení modlitby velice důležitou. Zpravidla bývá při vstupu do mešit možnost využít různých umyvadel před zahájením modlení. V případě většího znečištění (např. kvůli sexuálnímu styku nebo kvůli ženské menstruaci) je muslim nucen k úplnému očištění svého těla.⁷⁰ Význam modlitby tkví ale především ve vnitřním prožívání, kdy dochází ke spojení s Alláhem a připomíná jim jejich rovnost s ostatními muslimy.⁷¹

2.3.3. Zakát – almužna

Další povinností, kterou musí každý muslim vykonávat, je darování vlastních prostředků na dobročinné účely. Jelikož všechn majetek je vlastně majetkem boha, muslimové musí povinně pomáhat těm, kteří nemají tolik prostředků. V současné době by každý muslim měl odvézt 2,5 % ze svého majetku ročně.⁷² Muslimové mohou danou část majetku převést buď přímo konkrétnímu člověku, nebo do státní pokladny, kde následně dochází k přerozdělení. Mnoho muslimů plní svou povinnost během posvátného měsíce ramadán.⁷³ Samozřejmě uvedená výše není konečná a každý může poskytnout na dobročinné účely více peněz či naturálií nebo nabídnout spravedlivou půjčku.⁷⁴

2.3.4. Sawn – půst

V období měsíce ramadánu provozují muslimové další z povinností islámské víry. V době, kdy svítí světlo, muslimové dodržují půst. V této době se vzdávají veškerých lidských potěšení (jídlo, pití, sex, hudba apod.). Zdržet se ho mohou pouze tehdy, pokud by to

⁶⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. op. cit., s. 96-97.

⁷⁰ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 83-84.

⁷¹ SARDAR, Ziauddin a Zafar Abbas MALIK. *Islám*. op. cit., s. 65-66.

⁷² HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 88-90.

⁷³ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. op. cit., s. 105-106.

⁷⁴ HAERI, Fadhlalla. *Islám*. op. cit., s. 67-69.

pro muslima znamenalo jakékoli ohrožení na životě. Půst je pro věřící velice důležitý, v této době cítí více než kdy jindy propojení s Alláhem.⁷⁵

2.3.5. Hadždž – pout'

Každý, kdo je fyzicky a psychicky zdravý a zároveň mu to dovolují finanční možnosti, kdy neohrozí své okolí, by měl alespoň jednou za život vykonat pout' do Mekky. Ten, kdo tuto cestu podnikne, se stane vysoce váženým a je obdivován svým okolím.⁷⁶ Celá pout' by měla proběhnout ve stavu čistoty, stejně jako je tomu u modlitby a tato podmínka by měla být splněna od začátku až do konce. Během celé cesty jsou prováděny další nábožensky významné rituály.⁷⁷ Dalším významem této poutě je také pocit sounáležitosti muslimů, dochází zde k jejich setkávání, přátelení, výměně zkušeností a společnému modlení.⁷⁸

2.4. Muslimky a jejich postavení

Život muslimských žen je jedno z témat, které je v západní společnosti často řešeno. Proč tomu tak je? Je pravda, že z velké části za to bohužel mohou média, která neřeší problematiku islámu komplexně, ale pro jejich čtenáře je vždy více atraktivní, když se zabývají jedním problémem. V čem ale spatřuji zásadní negativum tohoto pojetí, je především to, že určité situace jsou vytrhávány z kontextu a často posuzovány laicky bez znalosti problematiky. Nechci se uchylovat k dogmatům, nic není černobílé a stejně jako existuje 100 lidí, tak existuje i 100 názorů, tak mám v poslední době pocit, že západ je přesvědčen, že muslimská žena je v islámské společnosti na nejnižším místě žebříčku a považována skoro až za odpad nehodný pozornosti. Mezi nejčastěji skloňovaná témata, která budou důležitá i pro další část této práce je samozřejmě zahalování žen a polygamie.⁷⁹

Chci se ale oprostít od předsudků a říct, jaká je realita a co říká Korán. Zásadní pro každého věřícího je posmrtný život a možnost dostat se do ráje. Toho mohou dosáhnout obě pohlaví, je však pravda, že svaté písmo slibuje společnost krásných dívek a žen a opačný případ opomíjí. Je třeba mít však na paměti, že Korán je dílo své doby a mnoho textu a řešení

⁷⁵ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 90-93.

⁷⁶ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. op. cit., s. 110-113.

⁷⁷ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 93-95.

⁷⁸ HAERI, Fadhlalla. *Islám*. op. cit., s. 70-71.

⁷⁹ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 213-215.

situaci v něm obsažených, je třeba zasadit do správného historického kontextu.⁸⁰ Co je také zásadní, je rozdílnost výkladu Koránu napříč jednotlivými směry v různých zemích. V samotném Koránu se na muže a ženu hledí jako na rovné partnery a často k jednotlivým nespravedlnostem dochází až jeho nesprávnou interpretací nebo například tím, jak se prolíná do společenského života a také do tvorby legislativy. V té se často vyskytují ustanovení, která ženám staví překážky. Mnoho muslimů však tato omezení nepovažuje za islámské a neztotožňuje se s nimi.⁸¹

2.4.1. Islám a vztahy

Islám je náboženství polygamní a muslim tak může mít několik partnerek najednou. Je třeba mít ale na paměti již zmíněný historický kontext. V době vzniku islámu se jednalo podle určitých obyčejů, které přední vůdci nového náboženství nechtěli zcela zpochybnit, zároveň docházelo k mnoha bojům, ve kterých zemřelo mnoho mužů, a tudíž se výrazný přebytek žen stal společenským problémem, jelikož v té době byl muž živitelem rodiny. Toto pozadí doby ovlivnilo text Koránu tak, že mnohoženství je umožněno.⁸² Platí při něm však podmínka dodržení spravedlnosti mezi jednotlivými ženami. Manželství je důležitým institutem islámu, kdy dochází ke spojení milujících se bytostí, které k sobě chovají vzájemný respekt. Pokud by muslim chtěl manželek více, musí jim poskytnout stejnou životní úroveň, ale zároveň musí každé věnovat stejné množství času a citů. Počet partnerek je také omezený, nikdo nesmí mít více než 4. Však soužití jedné ženy a jednoho muže je i v islámu vítanější variantou partnerství.⁸³

Jak již bylo zmíněno, manželství je významný svazek, který má za cíl výchovu dětí a vzájemnou podporu členů rodiny. Islámské rodiny bývají více stmelené na rozdíl od našich poměrů. Avšak i v islámském světě může dojít ke konci manželství a následně jsou různé způsoby, jak partnerství ukončit.⁸⁴ Jedním z nich je i rozvod, který je povolen. Není to však tak jednoduchý čin, jak by se mohlo na první pohled zdát, nestačí prosté vyslovení zapuzovací formule. Proces rozvodu se liší podle území, na kterém probíhá. Jsou státy, které se řídí poměrně moderní sekulární úpravou, jež se podobá té evropské, a pak jsou ty, které jsou zcela pod vlivem náboženských spisů a zvyklostí. Každopádně co mají všechny úpravy společné, je

⁸⁰ Tamtéž, s. 215-216.

⁸¹ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...] op. cit., s. 178-179.*

⁸² HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy. op. cit., s. 216-217.*

⁸³ HAERI, Fadhlalla. *Islám. op. cit., s. 215-216.*

⁸⁴ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...] op. cit., s. 108-109.*

to, že správný věřící se má nejprve snažit o zachování manželství a rozvod manželství má volit až jako krajní formu, kdy není možné další soužití. Jedná se také o proces dlouhodobějšího charakteru, aby se eliminovalo zbrklé jednání, přičemž ženě zpravidla náleží i určité množství majetku.⁸⁵

2.4.2. Oblékaní a zahalování muslimek

Dalším často v médiích skloňovaný tématem je to, jaké muslimské ženy volí odívání a to, že se zahalují. V západní společnosti se šátek (v různých zemích se pro něj ustálily různé názvy) stal symbolem islámu, ačkoli realita tomu neodpovídá. Je však pravdou, že mnoho muslimek se uchyluje k jeho používání a v západních zemích se často stává „trnem v oku“ pro původní obyvatelstvo. Koránské verše vyzývají k tomu, aby oblečení ženy bylo cudné, mluví především o zahaleném poprsí a hlavě.⁸⁶ Nikde není tvrdě stanoveno, že žena musí nosit celotělové hábity, měla by pouze působit skromně. Její krása by neměla být zdůrazňována a fyzické půvaby by neměly odvádět od vnitřní povahy člověka.⁸⁷

Jako vše v islámském světě i odívání se různí podle toho, v jakém státě se právě nacházíte a v duchu jaké tradice byla ta daná žena vychována. Známe několik způsobů zahalení se. Základním výrazem pro šátek, který zakrývá hlavu ženy, je hidžáb. V různých částech světa se může lišit terminologie pro tento kus látky a také způsob užití, ale hidžáb je nejčastějším z nich. Pokud bude muslimka zahalená od hlavy až k patě a jediné, co bude průsvitné, bude mřížka přes oči, tak v ten moment na sobě nosí burqu. Podobnou ale o něco méně striktní podobou burqy je nikáb, který zakrývá vše, ale prostor pro oči zůstává volný. Další termíny související se zahalováním žen jsou například džilbáb, abája či čádor.

Ačkoli západní ženy mají často pocit, že muslimky jsou v tomto velmi omezovány a častokrát k tomu nuceny, někdy tomu tak je, jindy nikoli. Existuje mnoho svědectví žen, které přiznávají zcela svobodnou volbu v rámci odívání (některé se zahalují, jiné nikoli) a naopak nerozumí našemu stylu módy a může být pro ně až urážlivé či ženu ponižující. Je třeba zmínit, že i šátek k zahalování může být zajímavým módním doplňkem a nejedná se jen o nudný kus látky hozený přes hlavu.⁸⁸

⁸⁵ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. s. 244-246. ISBN 978-80-86779-42-3.

⁸⁶ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět [...]*. op. cit., s. 229-230.

⁸⁷ HAERI, Fadhlalla. *Islám*. op. cit., s. 214-215.

⁸⁸ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 229-232.

2.5. Islám a západní společenství

Islám a západ. V průběhu historie docházelo a vlastně stále dochází k neustálému přílivu muslimů do Evropy. V Evropě se dají vytyčit dvě velké lokality, kam v průběhu minulosti přišlo mnoho muslimů a kde se islám otiskl. První z nich je oblast převážně východní Evropy, kterou ovlivnily nájezdy Mongolů. Další oblast, kde je do dnešní doby znát výrazný vliv islámské kultury je oblast jižní a jihozápadní Evropy (Itálie, Španělsko apod.), kde po dlouhou dobu bylo běžné tolerantní soužití, vzájemné ovlivňování a obohacování všech třech největších náboženství. Je však pravdou, že následně došlo k vytlačení muslimů zpět do Afriky.⁸⁹ Je zajímavé, jak se původně harmonické soužití může postupem času, okolností a vlivem boje o moc změnit v otevřenou válku tří různých kultur, kdy jedna víra převálcuje 2 zbývající. Jak již bylo několikrát zmíněno, je důležité vnímat nejen holá fakta, ale také situaci a okolnosti, které vývoj ovlivnily.⁹⁰

V současné době v Evropě žije mnoho muslimů, kteří se sem dostali díky kolonialismu velkých evropských mocností v Africe. Vzhledem k rozšíření islámu v této lokalitě logicky začalo docházet k jejich přesunu do mateřských zemí. Další důležitý faktor, který ovlivňuje rozhodnutí muslimů přemístit se na západ, je faktor ekonomický. Ekonomická stabilita a poptávka po levnější síle a zároveň neobsazenost nižších pozic vedla k tomu, že mnoho muslimů našlo uplatnění v jejich nových domovech a umožnilo jim začít novou etapu svých životů. Tento přesun probíhal především v průběhu 20. století, kdy řada rodin již má své potomky, kteří tvoří druhou či třetí generaci potomků přistěhovalců, což svědčí o jejich úspěšném usídlení v jejich zvolené zemi. Ne vše je však tak růžové, jak se může zdát a ač se často již jedná o obyvatelstvo narozené v Evropě, i tak se někteří z nich musejí vypořádat s formou diskriminace vycházející z jejich náboženského vyznání, což samozřejmě vede k pocitu nespravedlnosti, který může vyústit až v nevraživost vůči původnímu evropskému obyvatelstvu. Druhou stranou mince však zůstává fakt, do jaké míry se muslimové snaží přizpůsobit tradicím a zvykům, do kterých se přistěhovali a že ne vždy projevují dostatečnou míru empatie a snahy adaptace novému prostředí.⁹¹ Stejně jako na straně původních Evropanů existují 2 protichůdné pohledy (zjednodušeně řečeno na jedné straně příklon k multikulturalismu a respektování tradic muslimů, na straně druhé naprosté

⁸⁹ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...] op. cit., s. 82.*

⁹⁰ KOSEK, Jan. *Právo (n)a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků.* Praha: Dokořán, 2011. s. 112-116. Bod (Dokořán). ISBN 9788073633127.

⁹¹ ČERNÝ, Karel, ed. *Nad Evropou pŮlměsíc.* V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. s. 174-178. ISBN 978-80-246-3066-3.

odmítání nové kultury a touha nové příchodí „poevropštit“), tak i přístup muslimů je dvojitý – buď se snaží přizpůsobit a využít možnosti, které jim nová domovina nabízí (vzdělání, pracovní uplatnění, svoboda apod.), nebo naopak tvrdohlavě zachovávají tradice a zvyků bez adaptace do nového prostředí. Vždy je třeba si uvědomovat, že na jeden problém existuje několik úhlů názorů.⁹²

S nárůstem globalizace se pojí samozřejmě i prolínání jednotlivých kultur. Způsoby dopravy, internet, rychlost přenosu informací a nové technologie doslova změnila za posledních několik dekád svět. Globalizace zasáhla do života každého z nás a my nyní stojíme před problémem mísení jednotlivých kultur, kdy na jednu stranu dochází k obohacení společností a zvýšenému poznání, ale na druhou stranu je to také často spojeno s určitou mírou nepochopení a z toho vyplývajících názorových střetů. Jak již bylo několikrát zmíněno, nemuslimové žijící na Západě často bojují z mnoha předsudky a s neúplností informací o dané problematice. Muslimové se v drtivé většině k západní společnosti nestaví pouze negativně, jak se může na první pohled zdát na základě vyjádření a konání radikálních odnoží islámu, které jsou sice v rámci celkového počtu muslimů v menšině, ale bohužel jsou často ty nejhlasitější.

Postoj vyznavačů islámu je často složen z několika protichůdných složek, který je ovlivněn jednak historickým vývojem a postojem Západu k situaci na Blízkém východě (izraelsko-palestinský konflikt) a jednak odlišností v sociokulturní rovině. Muslimové se mají tendenci bránit domnělé západní bezbožnosti, zhýralému způsobu života, konzumnímu stylu života a jiné rodinné výchově a soužití. Je však pravda, že se jedná o názor často vyslovený lidmi, kteří v Evropě či na americkém kontinentě nikdy nebyli a ti, co tuto část světa navštíví, nakonec dochází k odlišným závěrům o našem chování a žití.⁹³ Bohužel na základě mnohokrát zkreslených informací může dojít k rozvoji nenávistných hnutí, která jsou silně vyhraněná a extrémistická.⁹⁴

Na akademické úrovni se často hovoří o tzv. euro-islámu, který pojednává o tom, zda jsou evropské hodnoty slučitelné s islámskou tradicí a zda je možné dojít k harmonii těchto dvou kultur.⁹⁵ Co je však nepopiratelným faktem, prolínání těchto dvou kultur je nevyhnutelné a nelze ho zastavit, proto bychom měli dokázat najít cestu vzájemného pochopení. Situace na Blízkém východě dohnala spoustu tamních k odlivu do Evropy a drtivá

⁹² KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. s. 218.. ISBN 8024612178.

⁹³ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny (Vyšehrad). s. 126-131. ISBN 80-7021-540-2.

⁹⁴ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...] op. cit., s. 128.*

⁹⁵ Tamtéž, s. 56.

většina přicházejících jsou právě muslimové. Prchají na náš kontinent s vidinou nového začátku, svobodného života a lepších podmínek k žití. Stojíme tak před výzvou jejich začlenění s co nejmenšími dopady na praktikování jejich víry a propojení kultur na takové úrovni, aby byli schopni respektovat naši společenskou a právní kulturu a nevznikaly zbytečné třecí plochy vyvolávající konflikt a nebyli odsouváni na okraje společností. Každý stát se k problematice staví unikátně s přihlédnutím k místní situaci.⁹⁶

2.5.1. Francie

Otázka Islámu ve Francii je poměrně stěžejní i pro nadcházející stránky této práce. Mnoho rozsudků, které vydal Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku (dále jen „ESLP“ či „Soud“) byly namířeny právě proti rozhodnutím francouzských úřadů. Důvodem, proč tomu tak zřejmě je, je to, že ve Francii žije veliké množství muslimů. Jedná se o největší muslimskou minoritu v rámci Evropské unie (dále jen „EU“) a čítá zhruba 5–6 milionů. Jejich země původu jsou většinou země severozápadní Afriky. Častým problémem zejména ve větších městech je jejich gheztizace a špatné začleňování mezi původní francouzské obyvatelstvo. Této situaci příliš nenahrává i množství útoků spáchaných muslimským obyvatelstvem v posledních letech.⁹⁷ Přístup francouzských úřadů k muslimské komunitě je v mnoha případech (ačkoli ani toto se nedá tvrdit stoprocentně vzhledem k množství přístupů k víře) takový, že se snaží o jejich asimilaci a nesnaží se respektovat jejich jedinečnou kulturu jako celek.⁹⁸ To je zřejmě následek především toho, že Francie je sekulárním státem, o čemž svědčí i francouzské zákonodárství. I přes to, že je islámská komunita jedna z největších minorit ve Francii, stojí zde minimum mešit, hojně řešeným tématem je nošení šátků a také k jistým třecím plochám dochází kvůli absenci vzdělávacích náboženských hodin na školách.⁹⁹ Opačnou stranou sekularity Francie je fakt, že všichni obyvatelé (muslimové i nemuslimové) mají stejný přístup ke všem sociálním jistotám, které stát poskytuje, jediným kritériem je dodržování pravidel slučitelných s veřejnou bezpečností a pořádkem. Je dobré mít na paměti i tento druhý pohled na věc, který může být pod vlivem emocí často opomenut a který vyzdvihuje osobní svobodu a možnosti každého jedince zvláště.¹⁰⁰

⁹⁶ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 247-249.

⁹⁷ Tamtéž, s. 249-250.

⁹⁸ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...]*. op. cit., s. 83.

⁹⁹ GOMBÁROVÁ, Jana. *Islámská kultura a její reflexe v Českých zemích*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. s. 188-190. ISBN 978-80-246-3338-1.

¹⁰⁰ KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. op. cit. s. 214.

2.5.2. Země Beneluxu

Další vyspělé státy jako jsou země Beneluxu,¹⁰¹ také přitahují značné množství přistěhovalců, kteří jsou hnáni svou touhou po lepším životě, nehledě na to, že tyto 3 státy jsou velice významné z pohledu EU a s tím je spojený vysoký životní standard.

Co se Belgie týče, nachází se zde dva hlavní proudy. Prvním z nich jsou umírnění Turci, kteří jsou v početní převaze, ale mnohem hůře zaintegrovaní. V kontrastu k nim stojí marockí přistěhovalci, kteří jsou mnohem lépe asimilováni, mají znalost jazyka a tím pádem se mnohem snáze uplatňují v pracovním a společenském životě, a přesto z jejich řad slýcháme a pozorujeme radikální názory a činy mířené proti Evropanům.¹⁰²

V Holandsku žije asi pětiprocentní menšina muslimů, především z jihovýchodní Asie nebo marockého původu.¹⁰³

2.5.3. Velká Británie

I ve Spojeném království žije početná komunita vyznavačů islámu, přičemž nejvíce jich pochází především z Pákistánu a z jižní Asie (Indie). Následně menší počet se přistěhoval i z dalších afrických či asijských zemí.¹⁰⁴

Politika a obyvatelé Britských ostrovů se na rozdíl od Francie snaží jít formou respektování islámské kultury. Nesnaží se je donutit splynout s původním obyvatelstvem, naopak je zde podporována jejich jedinečnost a kulturní rozmanitost, která může být přínosem.¹⁰⁵ Je třeba zmínit, že ne vždy tomu takto bylo. Původně se vláda Velké Británie také snažila jít formou asimilace přistěhovalců s původním obyvatelstvem, ale až postupným vývojem, poznáním nové kultury, vyvstálými ekonomickými výhodami a společenským přínosem došlo na začátku milénia k přehodnocení tohoto přístupu k imigrantům. Po celém Spojeném království nalezneme například poměrně vysoké množství mešit, stát nezasahuje do formy a způsobu vzdělávání (při splnění základních předpokladů) apod. Možnost svobodně praktikovat víru je zaručena nikoli díky vnitrostátní právní úpravě, ale hlavně pomocí mezinárodního práva.¹⁰⁶ Otázkou opět zůstává, do jaké míry je tento model schůdnou cestou a

¹⁰¹ Benelux = Belgie, Nizozemí a Lucembursko

¹⁰² HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 250.

¹⁰³ GOMBÁROVÁ, Jana. *Islámská kultura a její reflexe v Českých zemích*. op. cit., s. 204.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 191.

¹⁰⁵ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, [...]*. op. cit., s. 83.

¹⁰⁶ GOMBÁROVÁ, Jana. *Islámská kultura a její reflexe v Českých zemích*. op. cit., s. 191-194.

zda neexistuje hranice, kdy už i tato situace nebude únosná (historickým příkladem může být situace na Pyrenejském poloostrově ve 14. a 15. Století, viz výše).

2.5.4. Německo a Rakousko

Co se Německa týče, nejpočetnější skupinu muslimů tvoří ti, kteří dorazili z Turecka a napříč Německem tvoří komunitu, která výrazně ovlivňuje dění v zemi. Německá vláda se celkově staví pozitivně k přistěhovalcům a snaží se nově příchozím nabízet různé programy k usnadnění jejich integrace.¹⁰⁷ To dokazuje také vnitrostátní zákonná úprava, která klade na přistěhovalce požadavky (znalost jazyk, reálií apod.), ale zároveň jim zaručuje široké možnosti ochrany proti diskriminaci atd.¹⁰⁸

Stejně jako v Německu i v Rakousku je příchod nových obyvatel z Blízkého východu záležitostí, která má hluboké historické kořeny, ovlivněné především Osmanskou říší. Opět zde nalezneme významné procento muslimů pocházejících právě z Turecka. Stejně jako ostatní evropské země se i náš jižní soused snaží vypořádat s vlivem odlišné kultury. Snaží se chránit jednotlivé projevy islámu (např. odívání, základní pilíře víry, povolené organizace zaměřené na sdružování muslimů a islámských hodnot), ale zároveň se snaží dopad odlišností korigovat, tak aby nebylo na újmu původním Rakušanům (otázka islámského práva v kontrastu s právem rakouským).¹⁰⁹

2.5.5. Itálie, Řecko, Španělsko

Všechny výše uvedené země mají jedno společné. Vzhledem k jejich poloze a blízkosti k zemím s většinově muslimským obyvatelstvem jsou první evropskou destinací, do které přicházející migranti vkročí. V dnešní době se především vlády Itálie a Řecka musí vypořádat s vysokým množstvím uprchlíků.¹¹⁰

Do Itálie míří hlavně obyvatelé ze severní části Afriky a je třeba říct, že mnoho z nich se stali silnou pomocí v rámci ekonomiky, kdy vykonávají práce, do kterých se mnoha Italům nechce. V posledních letech příliv migrantů v této zemi silně zesílil, a to má za následek vliv na veřejné mínění a politické směřování.¹¹¹

¹⁰⁷ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 251.

¹⁰⁸ GOMBÁROVÁ, Jana. *Islámská kultura a její reflexe v Českých zemích*. op. cit., s. 169-170.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 172-180.

¹¹⁰ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 252.

¹¹¹ HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. op. cit., s. 250-251.

Islám ve Španělsku lze rozdělit do dvou základních linií. První z nich je období zhruba od 8. do 15. století, kdy na Pyrenejském poloostrově docházelo k unikátnímu mísení křesťanství, islámu a židovství. Tato doba měla za následek veliký rozvoj země, je vyznačována vysokou náboženskou tolerancí, a i v dnešní době můžeme vidět pozůstatky (architektura, umění apod.). Druhou linií tvoří dnešní muslimové. Ti se sem vydávají především z Maroka, kde panují špatné životní podmínky. Španělsko je v současné době sekulárním státem.¹¹²

2.5.6. ČR

Česká situace je od těch výše uvedených odlišná. Je třeba si říct, že nejsme cílovou destinací pro migrující muslimy a pozornost, která se problematice věnuje, je z mého pohledu až nadměrná ve srovnání s reálným počtem muslimů na našem území. České země nikdy nebyly v přímém kontaktu s muslimským světem a mnoho informací je tak často pouze zprostředkovaných a obavy, které na našem území panují, často vycházejí spíše z neznalosti kultury.¹¹³ Značný vliv na hodnocení islámu mají zajisté média, někteří politici, kteří využívají tuto problematiku ke svému zviditelnění a volnost a anonymita sociálních sítí.¹¹⁴

¹¹² GOMBÁROVÁ, Jana. *Islámská kultura a její reflexe v Českých zemích*. op. cit., s. 180-185.

¹¹³ MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. s. 407-408. ISBN 978-80-200-1554-9.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 437.

3. Právní úprava diskriminace a náboženské svobody

3.1. Mezinárodní úroveň

Úprava základních lidských práv a svobod vzhledem k jejich významu a komplexnosti začíná již na mezinárodní úrovni. Jedná se o tak stěžejní témata, že se mezinárodní společenství je schopno shodnout na základních pravidlech a zároveň je schopno vynucovat jejich dodržování. Velký vliv mají především velké mezinárodní organizace, z nichž nejvýznamnější roli má Organizace spojených národů (dále jen „OSN“).

V rámci této problematiky je také dobré zmínit čl. 10 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), který nám stanovuje mezinárodní smlouvy za součást naší právní úpravy při splnění daných podmínek a také aplikační přednost mezinárodních smluv před vnitrostátním právem a který říká: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“¹¹⁵ Článek 10 měl dříve jiné znění, podle kterého měly aplikační přednost pouze úmluvy o lidských právech.¹¹⁶

3.1.1. Všeobecná deklarace lidských práv

Všeobecná deklarace lidských práv (dále jen „VDLP“ nebo „Deklarace“) byla vyhlášena 10. 12. 1948. Ač se jedná o právně nezávazný dokument, stala se inspirací a východiskem pro další úmluvy a dokumenty, které jsou již vymahatelné. Z tohoto důvodu je jedním z nejdůležitějších dokumentů až do současnosti a dává obecný rámec všem navazujícím úpravám.¹¹⁷

Samotná Deklarace již ve své preambuli obsahuje ustanovení o přirozených právech a rovnosti lidí. Dále tuto myšlenku rozvíjí v čl. 1 a 2. V článku prvním je stanovena obecná formule o svobodě a rovnosti, která je dále rozvinuta v článku druhém, kde je uveden demonstrativní výčet jednotlivých možných diskriminačních důvodů, které nejsou přípustné

¹¹⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 10

¹¹⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. s. 121-129. ISBN 978-80-7400-590-9.

¹¹⁷ SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. *Migrace a kulturní konflikty.* Praha: Auditorium, 2011. s. 36-37. ISBN 978-80-87284-07-0.

(vyznání, příslušnost k rase či zemi, pohlaví apod.). Myšlenka rovnosti a zákazu diskriminace se také projevuje v čl. 7, který rozvíjí právo na právní ochranu a rovný přístup k zákonům. I další články pokračují v podobném duchu a posouvají tyto myšlenky a zásady.

Jak již bylo výše zmíněno, VDLP je komplexní soubor lidských práv a svobod, a tudíž i v této úmluvě nalezneme ustanovení, které zaručuje náboženskou svobodu. Konkrétně se jedná o článek 18. Nehovoří pouze o svobodě vyznání, svědomí a myšlení, ale také o svobodě projevu, změny či předávání náboženských tezí.¹¹⁸

3.1.2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

V návaznosti na VDLP vznikly i další pakty s úkolem rozvinout myšlenku ochrany základních lidských práv a svobod, tentokrát i tak, aby je jednotlivé státy přijaly do svých právních ráďů a staly se právně závazné a vymahatelné. Mezi takové přijaté úmluvy patří 2 obecné úmluvy – Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (dále jen „MPOPP“) a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (dále jen „MPHŠKP“). V průběhu let také vstupovaly v platnost i další antidiskriminační úmluvy, které řeší dílčí otázky nerovnosti (rasová diskriminace, nerovné postavení žen a mužů, diskriminace migrantů apod.).¹¹⁹

Základní ustanovení zajišťující zákaz diskriminace jsou uvedena v čl. 2, 3 a 26 MPOPP. Díky těmto článkům je zaručena možnost domáhat se právní ochrany v případě porušení zásady rovnosti, stejný přístup pro ženy a muže ke všem uvedeným právům. Také jsou zde opět uvedeny jednotlivé diskriminační důvody, které jsou nepřijatelné.¹²⁰

Stejně jako MPOPP i MPHŠKP obsahuje antidiskriminační články, které mají za cíl stanovit jednotlivé nepřijatelné formy nerovnosti (rasa, náboženství, pohlaví, smýšlení, jazyk atd.) a opět zajišťují rovný přístup ke všem stanoveným právům pro muže i pro ženy. Tyto základní myšlenky nalezneme v člancích 2 a 3 MPHŠKP.¹²¹

¹¹⁸ Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948

¹¹⁹ SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. *Migrace a kulturní konflikty*. op. cit., s. 37.

¹²⁰ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966

¹²¹ Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966

3.2. Evropské měřítko

3.2.1. Rada Evropy

Další významnou mezinárodní institucí je zajisté Rada Evropy (dále jen „RE“ nebo „Rada“). Tato organizace byla založena 5. května 1949 v Londýně a hlavním posláním je stanovit obecný rámec a konsenzus v otázkách hospodářství, kultury, společenského uspořádání či v otázkách práva. Zároveň všechny členy zavazuje k dodržování katalogu základních práv a svobod.¹²²

Nejvýznamnější dokumente, který vznikl na půdě Rady, je zajisté Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 (dále jen „EÚLP“ nebo „Úmluva“). Tento soubor práv a svobod obsahuje podobně jako předcházející úmluvy článek, který je zaměřen na zákaz diskriminace. Jedná se o článek 14, který zaručuje uplatňování všech zmíněných práv všem bez rozdílu a vyjmenovává jednotlivé důvody diskriminace.¹²³ U tohoto článku je také dobré zmínit, že mnoho zdrojů uvádí, že aplikace tohoto ustanovení má akcesorickou povahu pouze ve spojení s jiným článkem EÚLP. Z judikatury ESLP (Van der Musselle proti Belgii) však vyplývá, že článek může být aplikovatelný i sám o sobě, avšak zmíněná diskriminace musí být stále „v mezích“ Úmluvy.¹²⁴

Jelikož je EÚLP právně závazná smlouva, byl pro její kontrolu, dodržování a případně vymáhání práva zřízen ESLP. Bližší úprava ohledně fungování se nalézá v hlavě II. EÚLP. Stížnost ohledně porušení základních práv a svobod mohou podávat jak jednotlivé státy, tak zároveň i jednotlivci, kteří spadají do působnosti ESLP (čl. 33 a 34 Úmluvy). Podmínky pro podání stížnosti stanovuje článek 35 EÚLP (vyčerpání vnitrostátních prostředků, zjevné porušení ustanovení EÚLP, lhůta pro podání, anonymita atd.).¹²⁵

EÚLP se nezabývá pouze zákazem diskriminace, ale ve svém článku 9 je také zahrnuta další základní svoboda, která je stěžejní pro tuto práci. Jedná se o náboženskou svobodu. Článek 9 zahrnuje nejen svobodu vyznání, ale také hovoří o svobodném myšlení, svědomí a o projevu svých myšlenek a přesvědčení.¹²⁶

¹²² *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 7. ISBN 978-80-7400-365-3.

¹²³ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950

¹²⁴ *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. op. cit., s. 1214-1217.

¹²⁵ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950

¹²⁶ *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. op. cit., s. 963-969.

Další důležitým dokumentem, který vznikl v rámci RE, je Evropská sociální charta z roku 1961. Tato charta vznikla ve spolupráci s Mezinárodní organizací práce, z čehož vyplývá její silné zaměření na sociální a pracovní otázky.¹²⁷

3.2.2. Právo Evropské unie

Stejně jako výše uvedené organizace i EU je institucí, která v rámci své činnosti řeší téma diskriminace a rovnosti. Jedná se o komplexní problematiku, která je řešena na úrovni primárního i sekundárního práva, jak bude níže blíže rozpracováno. Nejprve ale vůbec k systému práva EU. Primární právo je tvořeno následujícím:

- Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli z roku 1951 (neplatí od roku 2002)
- Smlouva o Evropském hospodářském společenství z roku 1957 – dnes přetransformovaná do **Smlouvy o fungování Evropské unie**
- Smlouva o EUROATOM z roku 1957
- revize zakládacích smluv – Slučovací smlouva z roku 1965, Jednotný evropský pakt z roku 1986, Maastrichtská smlouva z roku 1992 (vznikla **Smlouva o Evropské unii**), Amsterdamská smlouva z roku 1997, Smlouva z Nice z roku 2000 (zároveň přijata **Listina základních práv EU**), Lisabonská smlouva z roku 2007
- přístupové smlouvy jednotlivých členů, smlouvy o rozpočtu¹²⁸

Mezi obecné a stěžejní zásady EU spadá mimo jiných právě i rovnost všeobecně s důrazem na rovnost mužů a žen a zákaz diskriminace. Jde o stěžejní hodnotu, která je vyjádřena ve v čl. 2 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „SEU“). Tato myšlenka je podrobněji rozvinuta v článku 21 SEU, který hovoří o nutnosti udržovat tuto zásadu i ve styku se třetími stranami.¹²⁹

Pokud se zaměříme na Smlouvu o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) i v té nalezneme hned několik antidiskriminačních ustanovení především s ohledem na praktické utváření politik a reálné fungování EU. SFEU nám zmiňuje rovné zacházení mezi muži a

¹²⁷ BĚLINA, Miroslav a Jan PICHRT. *Pracovní právo. 7. doplněné a podstatně přepracované vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). s. 41-42. ISBN 978-80-7400-667-8.

¹²⁸ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a Jiří MALENOVSKÝ. *Právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2013. s. 100-102. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-53-3.

¹²⁹ Smlouva o Evropské unii z roku 1992

ženami, opět vyjmenovává různá diskriminační kritéria, kterých se má každý vyvarovat, zdůrazňuje rovný přístup ke všem bez ohledu na státní příslušnost atd.¹³⁰

Dalším důležitým dokumentem, který vznikl na půdě EU, je součástí primárního práva a je stěžejní z pohledu diskriminace, rovnosti a všeobecně lidských práv a svobod, je nepochybně i Listina základních práv Evropské unie (dále jen „LZPEU“). Jedná se o katalog lidských práv, ve kterém jsou zmíněny všechny stěžejní hodnoty EU. Z původně právně nezávazného dokumentu se stal v roce 2007 dokument s právní vahou, jehož porušení může být na jednotlivých členech vymáháno a mohou z toho plynout nemilé důsledky.¹³¹ Ustanovení o důležitosti rovného přístupu a zacházení se nachází hned v preambuli LZPEU. Celá myšlenka je poté rozvinuta v kapitole III s názvem „rovnost“, kde se nachází jednak všeobecné antidiskriminační pravidlo, jednak jednotlivá ustanovení o dílčích diskriminačních důvodech. To, že myšlenka rovnosti je věnována celá jedna kapitola, svědčí o váze, kterou EU přikládá této zásadě.¹³²

V rámci této práce se také musím zmínit LZPEU nejen v souvislosti s ochranou rovnosti, ale také v souvislosti s náboženskou svobodou. Článek 10 LZPEU obsahuje pravidlo o volnosti vyznání a myšlení. Obsah ustanovení je víceméně obdobný s těmi, které byly uvedeny výše v ostatních lidskoprávních úmluvách. Pouze v odstavci druhém je vyzdvihnuto právo na odmítnutí vojenské služby v případě neslučitelnosti s vnitřními hodnotami.¹³³

Oproti právu primárnímu se právo sekundární zaměřuje na řešení konkrétních situací, což navazuje na dané problémy společnosti. Sekundární právo tak využívá systém několika legislativních aktů – nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení, stanoviska.¹³⁴ Směrnice jsou akty, které mají vést ke sjednocení vnitrostátních právních řádů, zpravidla se jedná o oblast, která je již částečně interně upravena, ale z pohledu celého kontinentu je dobré zavést jednotný řád. Jednotlivé státy mají po jejich vydání zpravidla danou lhůtu, dokdy musí stanovená pravidla provést do svých právních řádů.¹³⁵ Z pohledu antidiskriminačního práva jsou nejdůležitější právě tzv. antidiskriminační směrnice. Ty lze rozdělit do dvou skupin – ty, které řeší rovnost pohlaví a ty, které řeší všechny ostatní důvody mimo pohlaví. Ve stručnosti ke směrnicím, které řeší zákaz diskriminace z genderových důvodů – jedná se například o směrnice 2006/54/ES, 79/7/EHS, 2010/41/EU či 2004/113/ES. Tyto právní akty se zabývají

¹³⁰ Smlouva o fungování Evropské unie. čl. 8, 10, 18, 19 a další

¹³¹ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a Jiří MALENOVSKÝ. *Právo Evropské unie*. op. cit., s. 103.

¹³² Listina základních práv Evropské unie z roku 2000

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a Jiří MALENOVSKÝ *Právo Evropské unie*. op. cit., s. 107.

¹³⁵ Tamtéž, s. 109-110.

především stejnými podmínkami na pracovišti pro obě pohlaví, stejný přístup k pracovním místům, procesní postupy při řešení diskriminačních sporů či rovný přístup k sociálnímu zabezpečení jednotlivých států. Směrnice, které se zabývají diskriminací z jiných důvodů, než je vztah muž a žena, jsou např. 2000/43/ES, 2000/78/ES či 2014/54/EU. Z pohledu náboženství je důležitá právě směrnice 2000/78/ES, která hovoří o rovnosti náboženského vyznání, lidí se zdravotním postižením, různých věkových skupin či různé sexuální orientace. Je třeba zmínit, že však neřeší problematiku diskriminace komplexně, ale vztahuje se pouze na oblast pracovního uplatnění.¹³⁶

3.3. Česká republika

Problematika lidských práv se řeší nejen na úrovni mezinárodní a evropské ale samozřejmě i na úrovni vnitrostátní. Vzhledem k tomu, že Česká republika (dále jen „ČR“) je členem všech výše uvedených organizací,¹³⁷ řídí se samozřejmě všemi závazky, které jí z účasti v mezinárodním společenství vyplývají. V této kapitole se tedy nejprve zaměřím na úpravu lidských práv na úrovni ústavních zákonů a poté v rovině běžného zákonodárství.

3.3.1. Ústava ČR

Základem ústavního pořádku ČR je zajisté Ústava. Je pravda, že se jedná především o dokument organizační a funkční povahy a problematika lidských práv je více rozvedena v LZPS. Z pohledu naší problematiky je ale dobré zmínit především preambuli Ústavy, která zmiňuje „rovnoprávné a svobodné občany“, což lze pojmout za základ antidiskriminační legislativy a samozřejmě je také dobré zdůraznit, že již v tomto úvodním odstavci se ČR hlásí do okruhu evropských a světových mocností, tudíž uznává mezinárodní závazky a úmluvy.¹³⁸ Na to následně navazují další články Ústavy, např. článek 1 odst. 2, články o aplikační přednosti mezinárodních smluv a zaměřující se na vztah k nadnárodním institucím (10, 10a, 10b) apod.¹³⁹

¹³⁶ BOUČKOVÁ, Pavla. *Antidiskriminační zákon: komentář. Vydání druhé.* V Praze: C.H. Beck, 2016. s. 26-33. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-618-0.

¹³⁷ Česká republika se členem OSN stala 19. ledna 1993, členem Rady Evropy 30. června 1993 a členem EU 1. května 2004.

¹³⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹³⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář.* op. cit., s. 7.

3.3.2. Listina základních práv a svobod

LZPS je katalogem lidských práv a obsahuje všeobecný rámec jejich dodržování. Hned první věta prvního článku hovoří o rovnosti a svobodě lidí v právech a důstojnosti. Na tuto větu dále navazuje článek 3 odst. 1, který lze brát za obecné antidiskriminační pravidlo, jelikož hovoří o rovném přístupu k právům všem a obsahuje výčet různých diskriminačních důvodů. Stejně jako všichni mají stejný přístup k právům dle článku 4 odst. 3, platí pro všechny stejně i omezení, která jim vznikají v souvislosti s uplatňováním jejich práv. Tato obecná ustanovení LZPS o zákazu diskriminace jsou poté více přiblížena v člancích, které řeší konkrétní problémy spojené s rovností. Jako příklad si můžeme například uvést článek 11, který zaručuje všem bez rozdílu vlastnit majetek, určitě i rovnost občanů v přístupu k politickým právům (článek 17 odst. 2 – svoboda projevu, čl. 18 odst. – petiční právo, čl. 20 – právo svobodně se sdružovat či čl. 21, v němž je zakotveno rovné volební právo), dále mnoho ustanovení zamezujících diskriminaci nalezneme v hlavě IV, která se zabývá přístupem ke vzdělání, pracovními záležitostmi a sociální problematikou. Stejně tak i v hlavě V o právní a soudní ochraně je častokrát zmíněn zákaz diskriminace.¹⁴⁰

LZPS stejně jako všechny ostatní zmíněné lidskoprávní úmluvy obsahuje také ustanovení vztahující se k náboženské svobodě. Konkrétně se jedná o články 15 a 16 Listiny. Článek 15 hovoří o svobodě vyznání a myšlení, jedná se o právo, která nesmí být ničím omezeno a všichni musí toto respektovat. Článek 16 se zaměřuje spíše na projev tohoto práva a na případné zasahování či nezasahování do institucí, jejichž cílem je sdružování a podpora věřících.¹⁴¹

3.3.3. Antidiskriminační zákon

Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů běžně známý jako „Antidiskriminační zákon“ je dokument, který se zabývá úpravou diskriminace a rovnosti v Čechách. Na začátek je dobré si něco zmínit o jeho vzniku, co vedlo k přijetí tohoto zákona a jak celý proces probíhal.

Proces přijetí tohoto zákona byl poměrně dost složitý a ve společnosti vyvolal mnoho debat o tom, jak a proč má být schválen. Prvním problematickým faktorem, který se objevil při jednání o něm, byl především ten, že požadavek na přijetí zákona nevyšel z potřeb občanů

¹⁴⁰ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

¹⁴¹ Tamtéž.

ČR, ale o přijetí této legislativy se začalo hovořit až s naší účastí v rámci EU.¹⁴² Evropská antidiskriminační legislativa totiž zohledňuje především situaci západních zemí, ve kterých po dlouhá léta probíhala široká debata o této problematice a země střední a východní Evropy, kde přes 40 let fungoval nedemokratický režim, který otázky rovnosti a diskriminace nebral v potaz, jsou tak oproti jejich západním sousedům v jiné fázi.¹⁴³

Druhý důvodem vyvolané kontroverze byl zásah zákona do soukromoprávních vztahů. Společnost měla pocit, že úprava je nevyrovnaná a až příliš může znevýhodnit jednu ze stran i tam, kde si jsou obě rovny. Český názor je takový, že otázka rovnosti by měla být upravena především ve veřejnoprávních stycích v rovině stát-jedinec, kde je jedinec ve znevýhodněné pozici, neměla by však zasahovat do vztahů jedinec-jedinec, které jsou odvislé pouze od svobodné vůle stran být vázán.¹⁴⁴

Požadavek na přijetí této právní úpravy vznikl především na základě tlaku ze strany EU. ČR z členství v této organizaci vyplývají určité závazky, které musí plnit. V době přijetí zákona byla ČR vytýkána nedostatečná implementace výše zmíněných antidiskriminačních směrnic do našeho právního řádu a celkově úprava rovnosti byla hodnocena jako nedostatečná. V době před přijetím zákona tak náš stát čelil hrozícím sankcím, kterým se logicky chtěl vyvarovat.¹⁴⁵ Tehdejší legislativa nebyla celistvá, obecným zdrojem byla LZPS. Ta, jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, obsahuje základní úpravu lidských práv. Je však třeba přihlídnout k aplikaci těchto ustanovení. Listina se vztahuje pouze na vztahy stát-jedinec a případně se k zásadám ústavního pořádku přihlíží při výkladu jednotlivých ustanovení běžného zákonodárství. Nelze jí však aplikovat na vztah jedinec-jedinec, z toho důvodu bylo na místě přijetí podrobnější zákonné úpravy v podobě zákona č. 198/2009 Sb.¹⁴⁶ Jak jsem již předesílala, úprava nebyla komplexní ani na úrovni běžných zákonů, zákaz diskriminace byl blíže rozpracován především v právu pracovním a dále byla kusá ustanovení napříč zbylým právním řádem. Zároveň chyběly definice jednotlivých pojmů.¹⁴⁷

¹⁴² BOUČKOVÁ, Pavla. *Antidiskriminační zákon: komentář*. op. cit., s. 1.

¹⁴³ BOUČKOVÁ, Pavla. Antidiskriminační zákon: Konec diskriminace v Čechách?. *Právní rozhledy*. V Praze: C.H. Beck. 2009, č. 13, s. II. ISSN 1210-6410

¹⁴⁴ Tamtéž, s. II.

¹⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ze dne 11. 7. 2007. [online, cit. 20. 3. 2019] In: Beck-online [právní informační systém], C. H. Beck

¹⁴⁶ BOUČKOVÁ, Pavla. *Antidiskriminační zákon: komentář*. op. cit., s. 24-26.

¹⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ze dne 11. 7. 2007. [online, cit. 20. 3. 2019] In: Beck-online [právní informační systém], C. H. Beck

Jaké všechny oblasti tedy konkrétně Antidiskriminační zákon řeší, nám stanovuje hned § 1 odst. 1.:

„Tento zákon (...) blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace ve věcech

- a) práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání, včetně pomoci poskytované Úřadem práce České republiky,*
- b) přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, včetně začleňování do profesního života,*
- c) pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti, včetně odměňování,*
- d) členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují,*
- e) členství a činnosti v profesních komorách, včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují,*
- f) sociálního zabezpečení,*
- g) přiznání a poskytování sociálních výhod,*
- h) přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování,*
- i) přístupu ke vzdělání a jeho poskytování, včetně odborné přípravy,*
- j) přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování.“¹⁴⁸*

Další paragrafy zákona jsou zaměřeny především na definice jednotlivých pojmů jako je např. přímá a nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, nepřiměřené zatížení atd.¹⁴⁹ Paragrafy 6 a 7 se zabývají jednotlivými výjimkami, kdy je možné chovat se rozdílně. Tato ustanovení jsou důležitá z důvodu extrémně formálního výkladu, kdy by mohlo dojít k faktickým nerovnostem a úprava se tudíž snaží předejít těmto problémům. Hlava II stanovuje možnosti obrany v případě, že k diskriminaci dochází. Zpravidla lze požadovat zdržení se určitého chování a případně určitou formu zadostiučinění.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, § 1 odst. 1

¹⁴⁹ Tamtéž, § 2–5

¹⁵⁰ Tamtéž, § 6, 7, 10

3.3.4. Zákon o církvích a náboženských společnostech

Zákon o církvích a náboženských společnostech, jehož oficiální název je zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů se zabývá dalším důležitým lidským právem, které je stěžejním tématem pro naši formu vlády a rozvíjí myšlenky obsažené již v LZPS.¹⁵¹ Jádrem zákona je především část první, která se zabývá předmětem zákona, definuje základní pojmy, stanovuje organizační zásady církví a náboženských hnutí a stanovuje pravidla pro jejich vznik, změnu či zánik. Paragraf 2 navazuje na články 15 a 16 LZPS a rozvíjí myšlenku náboženské svobody. Hovoří nejen o volnosti hlásit se k jakékoli církvi, ale výslovně zdůrazňuje možnost být bez vyznání. V posledním odstavci § 2 je schováno antidiskriminační ustanovení, které hovoří o rovnosti všech bez ohledu na to, zda vůbec či k jakému vyznání se hlásíme.¹⁵²

¹⁵¹ KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2011. s. XI. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-362-2.

¹⁵² Zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů

4. Diskriminace muslimů v Evropě v kontextu judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku

Jak jsem již výše zmiňovala, v posledních letech jsme svědky toho, jak globalizace mění svět. Je mnohem snazší přemístit se z místa na místo, usídlit se v nové zemi a v důsledku tohoto dochází k mísení kultur a společnost stojí před výzvou, jak se s tímto jevem vypořádat. S prolínáním různých životních stylů a přesvědčení samozřejmě dochází i ke kulturním konfliktům, do kterých se v tom nejzajímavějším případě musí vložit nezávislá třetí strana v podobě soudu.

V této práci se zabývám případnou diskriminací muslimů v Evropě především v kontextu rozsudků ESLP. V mnoha evropských zemích došlo právě ke konfrontaci tohoto náboženství s tamějšími zvyky a právními řády. Nejinak tomu bylo v Česku, kde se řešil případ studentek nosících šátek jako symbol náboženství ve vzdělávacím zařízení. Další případy se vyskytly i v dalších zemích a několik z nich došlo tak daleko, že rozhodné řešení musel poskytnout právě ESLP.¹⁵³

ESLP řeší především článek 9 EÚLP, kdy je nucen posuzovat, do jaké míry může být náboženská svoboda omezena. Řeší, co je ještě neomezeným vnitřním přesvědčením a co je naopak nepřipustným vnějším projevem, který již nepřiměřeně zasahuje do sféry ostatních a je nutné ho nějak omezit. Aby k omezení mohlo dojít, musí být splněny 3 najednou působící faktory. Musí se jednat o zákonné omezení, narušení musí být v rozporu s veřejnou bezpečností, veřejným pořádkem, zdravím, morálkou či lidskými právy druhých a jednání musí být nepřiměřené.¹⁵⁴

Níže uvádím několik případů, které ESLP v minulosti řešil a uvádím i jejich rozbor a výsledky řešení, k jakým ESLP dospěl.

¹⁵³ ŠTURMA, Pavel a Martin FAIX, ed. *Lidskoprávní dimenze mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. s. 88-89. ISBN 9788087975176.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 89-91.

4.1. Dakir proti Belgii

4.1.1. Okolnosti případu

Muslimka žijící v Belgii se rozhodla domáhat svých práv u ESLP, kvůli vyhlášce, kterou považovala za diskriminační. Stěžovatelka se již ve svých 16 letech dobrovolně rozhodla pro nošení nikábu, přičemž její volba byla přijata její rodinou, přáteli a manželem. Neměla problém s odložením šátku v případě úředních záležitostí a identifikace její osoby při styku se státními úředníky. Když bylo stěžovatelce 31 let, tak obec, ve které žila, přijala vyhlášku, která stanovovala zákaz nošení oděvů zahalujících obličej na veřejných místech. To stěžovatelka spatřovala jako značně diskriminační především z důvodu porušení článků 8, 9 a 10 EÚLP (svoboda rodinného života, náboženská svoboda a svoboda projevu) ve spojení s článkem 14 EÚLP. Největší rozpor viděla především v tom, že Belgie není sekulárním státem (ústavně) a že nošení šátku nenarušuje veřejný pořádek. Z toho důvodu považovala ustanovení vyhlášky za značně nepřiměřené a zacílené pouze proti její osobě. Vnitrostátní soudy následně námitky stěžovatelky odmítly s tím, že vyhláška neporušuje její lidská práva, a tak se rozhodla obrátit na ESLP.

4.1.2. Odůvodnění a rozhodnutí

Soud tedy posuzoval namítané porušení článků 8, 9 a 10 EÚLP. ESLP nejprve vyloučil posuzování článku 10 EÚLP, jelikož tam nespatořoval žádné možné porušení a zaměřil se na rozpor se zbylým.

U článků 8 a 9 posuzoval nejprve zákonnost vydané vyhlášky, která byla v pořádku a koneckonců sama stěžovatelka tento fakt nerozporovala. Dále se snažil najít, zda vydání vyhlášky mělo nějaký ospravedlnitelný cíl. Zde došel k závěru, že tomu tak bylo, protože existují nějaké minimální standardy na společné soužití, které mohou kontrastovat se snahou chránit práva a svobody spolužijících občanů. Z tohoto důvodu s ohledem na místní standardy bylo vydání vyhlášky legitimní. Posledním bodem, kterým se ESLP v souvislosti s článkem 8 a 9 EÚLP zabýval, byl ten, zda je zákaz opravdu nutným v demokraticky smýšlející zemi. Zde ESLP tento případ připodobnil k případu S.A.S. proti Francii. Vyzdvihl zde roli vnitrostátních orgánů, které mají znalost tamějších poměrů a jsou schopni lépe posoudit situaci s ohledem na místní zvyklosti, politickou situaci a zvyky. Mezinárodní instituce nikdy

nemůže mít takový vhlad do panujících poměrů, když řeší záležitosti na dálku. EŠLP si samozřejmě uvědomuje, jaké následky měl legislativní akt na místní situaci a že přispěl k vyhocení kulturního konfliktu, kdy bohužel zákaz dopadl nejvíce na muslimky zahalující si obličej, ale zároveň dodal, že ustanovení vyhlášky bylo v souladu s Úmluvou, protože necítilo na jakýkoli muslimkami nošený oděv, ale pouze na ten, který zahaloval obličej a vzhledem k situaci v lokalitě se jednalo o požadavek v souladu s veřejným pořádkem a bezpečností. K porušení článku 8 a 9 tedy nedošlo.

Ke stěžovatelkou namítanému porušení článku 14, kdy uvedla, že vyhláška byla nepřímou diskriminační, soud řekl, že vzhledem k výše uvedeným důvodům, je pravda, že více dopadá na muslimské ženy, ale existuje racionální a obhajitelný důvod, proč tomu tak je.

U tohoto rozsudku bylo vydáno i oponentní stanovisko, které se staví vůči používání judikátu S.A.S. proti Francii jako všeobecného precedensu, protože tento případ měl své místní náležitosti a nelze ho aplikovat na všechny případy ve všech zemích.¹⁵⁵

4.1.3. Význam a závěr

V případě Dakir proti Belgii tedy nedošlo k porušení náboženské svobody. Soud zde kladl důraz na znalost místní situace a na míru a způsob omezení náboženských projevů. V tomto konkrétním případě bylo vše v normě a vždy byla nalezena objektivní hlediska, na základě, kterých se dalo posoudit, že k diskriminaci nedošlo.

4.2. Hamidović proti Bosně a Hercegovině

4.2.1. Okolnosti případu

Případ, který řeší stížnost pana Hamidoviće, který byl sankcionován za nesejmutí pokrývky hlavy (jako projev náboženského přesvědčení) při soudním jednání v momentě, kdy podával svědeckou výpověď. Dle slov stěžovatele tak bylo porušeno jeho právo podle článků 9 a 14 EÚLP.

¹⁵⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. července 2017. Dakir proti Belgii. Stížnost č. 4916/12. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%224619/12%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-175660%22%5D%7D>

Celá situace se odehrála v rámci trestního řízení, kde stěžovatel vystupoval jako svědek. Pan Hamidović byl členem radikální islámské skupiny, jejíž jiní členové provedli teroristický útok na ambasádu USA v Sarajevu. Z toho důvodu byli souzeni a stěžovatel byl k soudu předvolán, aby poskytl svou verzi proběhlého útoku. Je třeba zmínit, že všichni obžalovaní v případě se během řízení chovali k soudu neuctivě a celkově negativně. V momentě, kdy byl stěžovatel předvolán k výslechu, byl zároveň vyzván, aby si sundal svou pokrývku hlavy jako projev respektu k soudu a také z toho důvodu, že soudní půda je považována za neutrální místo, kde se i příslušníci jiných náboženství vzdávají svých projevů náboženského vyznání. Pan Hamidović toto odmítl, byl vyloučen ze soudní síně a kvůli pohrdání soudem mu byla udělena pokuta 10 000 BAM, což je nejvyšší možná hranice pokuty, jelikož soud ho využil jako exemplární případ pro všechny další, kdo by chtěli komplikovat trestní řízení. Případ se následně dostal k odvolacímu soudu, který pokutu snížil na 3 000 BAM. Potvrdil tak oprávněnost pokuty, z toho důvodu, že Bosna a Hercegovina je laický stát, kde je třeba respektovat tuto zásadu ve veřejných prostorech z důvodu dodržení veřejného pořádku. Stěžovatel se následně rozhodl pokutu nezaplatit, a proto došlo ke konverzi sankce z finančního postihu na třicetidenní pobyt ve vězení. Věc se následně dostala až před soud ústavní, který došel k závěru, že nedošlo k porušení náboženské svobody a diskriminačnímu jednání, stěžovatel měl několik možností seznámit se s interními pravidly soudu o neutrálnosti, a přesto se rozhodl je nerespektovat. Pan Hamidović se tedy posléze obrátil na ESLP.

4.2.2. Odůvodnění a rozhodnutí

První otázka, kterou ESLP zkoumal, byla existence zákonného základu pro uložení pokuty a sejmutí pokrývky hlavy, což žalobce rozporoval. Zde se Soud vyjádřil tak, že podmínka zákonnosti byla naplněna, protože soudce disponuje pravomocí zajistit klidné řízení a zároveň byl stěžovatel upozorněn na interní pravidla soudu, v tomto tkví zákonný základ pro udělení pokuty. Další bod, který ESLP řešil, byl ten, jestli bylo jednání legitimní. Soud došel k závěru, že se jednalo o ospravedlnitelné jednání, protože s ohledem na to, že Bosna a Hercegovina je světový stát, tak hlavním cílem bylo chránit práva druhých a zajistit nezávislé soudy. A jak je to se slučitelností s demokratickými zásadami? V počátku svého rozhodnutí soud vyzdvihl, že nelze slepě chránit každý projev víry a vždy je třeba přihlídnout ke konkrétním místním a časovým okolnostem, přičemž je samozřejmě důležité brát v potaz stanoviska orgánů v místě působících s ohledem na jejich znalost lokality a zvyků. Zároveň je

třeba tento případ oddělit od případů, kdy jiné osoby byly sankcionovány za projevování svého přesvědčení v rámci plnění svých pracovních povinností, tudíž častokrát stály v pozici veřejného činitele či jako zástupci státu. Pan Hamidović v řízení před soudem vystupoval jako soukromá osoba. Samozřejmě i soukromá osoba nemůže volně a bezmyšlenkovitě projevovat své vyznání a vždy musí existovat určité demokratické limity, tak aby nedocházelo k omezení práv druhých. V případě stěžovatele soud situaci zhodnotil tak, že neměl v úmyslu soud zneuctít (dostavil se, povstal na vyzvání apod.), ale pouze považoval nošení pokrývky za svou náboženskou povinnost, kterou nelze porušit. Z těchto důvodů ESLP došel k závěru, že došlo k porušení článku 9 EÚLP tím, že vnitrostátní orgány k situaci přistoupily příliš širokým výkladem.¹⁵⁶

4.2.3. Význam a závěr

V rozsudku spatřuji význam především v tom, že odlišil postavení veřejné a soukromé osoby při jejich projevu víry. Zároveň zde ESLP vymezil, že zákonnost nemusí spočívat v doslovném znění zákona, ale také v tom, že mohou existovat obecná ustanovení, která mohou být následně konkretizována uvážením soudu či jiného orgánu státní moci.

4.3. Osmanoglu a Kocabaş proti Švýcarsku

4.3.1. Okolnosti případu

Stěžovatelé se domáhají vydání rozhodnutí, kdy dle jejich mínění bylo porušeno jejich právo dle článku 9 EÚLP. Stěžovatelé jsou obyvatelé původem z Turecka, kteří ale žijí již od 90. let ve Švýcarsku. Pan Osmanoglu žil však již od své puberty ve Švýcarsku, kde také získal vzdělání, znalost jazyka a občanství. Během svého studijního pobytu v Turecku potkal svou ženu, paní Kocabaş, která se za ním posléze přestěhovala do Basileje. Stěžovatelé mají 3 dcery, kterých se věc primárně týká. Jádrem sporu se stala jejich (2 starších) účast na hodinách plavání. Rodiče dívek nesouhlasili s jejich účastí na výuce společné pro dívky i chlapce (v době počátku sporu jim bylo 9 a 7 let), ačkoli zahalování žen v islámu začíná až

¹⁵⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. prosince 2017. Hamidović proti Bosně a Hercegovině. Stížnost č. 57792/15. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2257792/15%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D%7D>

v období puberty. Rodiče dcery na hodiny neposílali a následně i přes snahu vedení školy situaci řešit jim byla udělena pokuta. Věc následně byla projednávána vnitrostátními soudy, které posuzovaly celou situaci s přihlédnutím k místní legislativě i ústupkům a snahám obou stran. Právní řád v Basileji dovoluje odmítnout výuku povinných předmětů z náboženských důvodů až v období puberty, škola se zároveň snažila vyřešit situaci diskuzí, umožnila dívkám využít pro plavání burkiny a zároveň bylo zajištěno oddělené sociální zařízení, pokud to okolnosti umožňovaly, snažila se i výuku dělit na chlapeckou a dívčí. Rodiče se i přes to rozhodli zajistit dívkám soukromé plavecké lekce. Švýcarské soudy došly k závěru, že úprava je dostatečná a nevyvolává nerovnosti. I přes všechny výše uvedené snahy je ale zájem na integraci do kolektivu a společnosti převažující nad čistě mechanickou dovedností plavání. Z toho důvodu soudy rodičům nevyhověly.

4.3.2. Odůvodnění a rozhodnutí

ESPL nejprve zkoumal, zda existoval zákonný základ pro vydání pokuty, kterou rodiče dívek uváděli jako neadekvátní. Zde došel k závěru, že udělení pokuty stálo na zákonném základě, kdy stěžovatelé měli přístup k dokumentům, které tuto sankci zakotvovaly a zároveň na ní byli před jejím udělením upozorněni. Dále soud posuzoval, zda bylo legitimní požadovat účast dívek na plaveckých kurzech. U této otázky se ESLP ztotožnil s názorem vnitrostátních soudů a vyzdvihl důležitost začlenění do kolektivu nad samotnou dovedností plavat. I vzhledem k jejich původu a vyznání se soud domníval, že být součástí skupiny je pro dívky a jejich budoucí směřování velice důležité. Poslední bod, se kterým se ESLP musel vypořádat, byl ten, zda byl postup přiměřený a zda je vhodný takový zásah v demokratické společnosti. Soud se snažil najít odpověď na otázku, do jaké míry poskytuje Úmluva ochranu veřejnému projevu vyznání. Dále ESLP zdůraznil důležitost vnitrostátních orgánů, které znají místní situaci a jsou schopni posoudit lépe lokální specifika (zejména v oblasti náboženství) než mezinárodní instituce. ESLP jako takový nadnárodní orgán tedy není schopen adekvátně zhodnotit místní problematiku, v ten moment spoléhá na tamější úřady, ale je schopen posoudit soulad přijaté legislativy se zásadami demokracie. I v této otázce ESLP zopakoval důležitost včlenění do kolektivu a tím pádem povinnost dívek navštěvovat školní plavecké hodiny. Naopak rozporoval argument stěžovatelů, kteří zajistili soukromé lekce pro své dcery. Uvedl, že pokud by připustil možnost zaplatit si individuální placené hodiny, judikoval by faktickou nerovnost, jelikož ne všichni rodiče mají dostatek finančních prostředků. Na

základě těchto faktů a tvrzení ESLP došel k závěru, že udělená pokuta byla adekvátní a tedy článek 9 EÚLP porušen nebyl.¹⁵⁷

4.3.3. Význam a závěr

V tomto rozsudku ESLP zdůraznil opět význam místních orgánů, které jsou schopny lépe posoudit lokální potřeby. Dále zde vyzdvihl důležitost sociální integrace a došel k tomu, že za výše uvedených podmínek nedošlo k porušení náboženské svobody.

4.4. Ebrahimian proti Francii

4.4.1. Okolnosti případu

ESLP se zabýval případem zaměstnankyně státní služby, která se cítila být diskriminována z důvodu rozvázání pracovního poměru kvůli jejímu rozhodnutí nosit na hlavě šátek i během pracovní doby. Paní Ebrahimian byla sociální pracovnící v léčebně psychicky nemocných. Nejprve s ní byla uzavřena smlouva na bázi tříměsíčního kontraktu, který byl následně prodloužen na pracovní smlouvu na dobu určitou 1 rok. Stěžovatelka se během svého působení ve zdravotním zařízení odmítala vzdát nošení svého šátku i přes dlouhodobou diskuzi vedenou jak s jejími nadřízenými (kvůli stížnostem z řad pacientů), tak s jejími kolegy, kteří se jí snažili v přátelském duchu přesvědčit o odložení této části oděvu. Během posledního měsíce jejího působení v zařízení jí tak bylo doručeno rozhodnutí o tom, že její smlouva nebude prodloužena kvůli neuposlechnutí opakovaných výzev o sejmutí šátku. Zaměstnavatel to odůvodnil tak, že léčebna je státním zařízením a jelikož v zemi platí zásada sekularizace je nepřípustné, aby státní zaměstnanec projevoval při výkonu svého zaměstnání své náboženské přesvědčení. Stěžovatelka využila vnitrostátní možnosti pro řešení jejího případu, ale tyto státní instituce dospěly ke stejnému závěru. Zopakovaly zásadu sekularizace státu a zároveň zdůraznily nepřijatelnost jejího projevu v práci, kde přichází do kontaktu s pacienty s křehkou psychikou, kdy někteří z nich neměli pocit komfortu při styku se

¹⁵⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. ledna 2017. Osmanoglu a Kocabaş proti Švýcarsku. Stížnost č. 29086/12. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2229086/12%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-170436%22%5D%7D>

stěžovatelkou. Stěžovatelka se tedy rozhodla obrátit na ESLP z důvodu porušení jejích práv a svobod vyplývajících z článku 9 EÚLP.

4.4.2. Odůvodnění a rozhodnutí

Stěžovatelka namítala porušení článku 9 EÚLP, které ESLP vyhodnotil jako oprávněné, a proto se případem začal zabývat podrobněji. Nejprve zkoumal, zda existoval nějaký zákonný základ pro neprodloužení pracovní smlouvy z důvodu projevu náboženského přesvědčení stěžovatelkou. Zde ESLP došel k závěru, že takový základ zde byl. Půl roku před neprodloužením kontraktu vydala Státní rada (ve francouzštině Conseil d'État) stanovisko, ve kterém se vyjadřovala k zachování laickosti u zaměstnanců veřejných služeb (primárně bylo mířeno na zaměstnance vzdělávacích institucí, ale smysl stanoviska se dal analogicky aplikovat i na ostatní sféry veřejné správy) a dále ESLP vyšel z francouzské ústavy, dle které je náboženská neutralita a oddělení státu (tedy i státních zaměstnanců) od jakékoli církve základní zásadou. Stěžovatelka tak měla dostatečný právní základ pro posouzení své situace v momentě, kdy byla vyzývána k odložení pokrývky hlavy při výkonu své práce. Poté ESLP posuzoval, zda je legitimní omezit stěžovatelky svobodu projevu? Soud se vyjádřil tak, že vzhledem k ochraně práv druhých se tento zákrok dá považovat za ospravedlnitelný. Ohledně proporcionality zásahu ESLP hodnotil několik faktorů. Vyzdvihl to, že zaměstnavatel stěžovatelce nevyčítal ovlivňování pacientů či jiné praktiky, ale pouze po ní požadoval sejmutí šátku jako symbol jejího náboženského přesvědčení při své práci. Tento požadavek dle platné legislativy byl možný vzhledem k informacím uvedených na řádcích výše. Je pravda, že mnoho evropských států legislativně neupravuje projevy náboženství, ale Francie má atypický přístup k věci, který je také důležité při hodnocení případu zohlednit. Francie se vyznačuje jako nábožensky neutrální země, což vyžaduje i od svých představitelů. V neprospěch stěžovatelky také hrál fakt, že po neprodloužení smlouvy jí byla ještě jednou nabídnuta možnost zúčastnit se výběrového řízení na pozici do psychiatrické léčebny. Tuto možnost však již odmítla. Na základě uvedených faktů ESLP rozhodl tak, že k porušení článku 9 EÚLP nedošlo.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. listopadu 2015. Ebrahimian proti Francii. Stížnost č. 64846/11. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2264846/11%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-159070%22%5D%7D>

4.4.3. Význam a závěr

Význam tohoto rozsudku spočívá v tom, že ESLP musel řešit, kde je míra pro svobodu projevu náboženského přesvědčení a zda při výkonu pracovních povinností je stále neomezitelná.

4.5. Karaahmed proti Bulharsku

4.5.1. Okolnosti případu

Stěžovatel se domáhal porušení článku 3 a 9 EÚLP (zákaz mučení, náboženská svoboda), které mělo být způsobeno během událostí v bulharské Sofii. Bulharsko je stát se značnou muslimskou menšinou, v Sofii v roce 2011 (doba událostí) žilo cca 30 000 muslimů, přičemž ve městě byla pouze jedna mešita, jejíž kapacita byla asi 700 věřících. Mešita pravidelně 5x denně vyzývala k modlitbám pomocí reproduktorů, dodržovala však pravidla nočního klidu. Do bulharského parlamentu v této době byla zvolena nacionalistická strana. Jeden z klíčových bodů její kampaně byl i její odmítavý postoj k muslimům. Vyjadřovala se právě proti mešitě a podnikala různé akce proti pravidelnému „vytí“ z reproduktorů. Hlavní představitelé strany (zároveň členové parlamentu) zorganizovali v průběhu května 2011 demonstraci v okolí mešity na pátek, kdy věděli, že mnoho věřících se modlitby bude účastnit a zároveň se vzhledem k jejich množství nevejdou do prostor mešity, ale budou využívat i okolní prostranství (což bylo pravidelným zvykem). Demonstranti protestovali proti mešitě a pravidelnému svolávání reproduktory, zároveň projevovali svůj nepřátelský postoj křikem a transparency. Imám, který modlitbu vedl, se pomocí reproduktorů snažil klidnit věřící a nabádal je k zachování klidu. Někteří demonstranti se snažili modlitbu přehlušit svými vlastními reproduktory, což někteří muslimové nevydrželi a snažili se tomu zabránit. Spor se zvrhl v otevřený boj mezi demonstranty a věřícími. Tuto situaci se snažily vyřešit přítomné policejní jednotky, které se znepřátelené skupiny snažily od sebe oddělit a nastolit znovu pořádek. Během útoku byli zraněni zástupci muslimů, demonstrantů i policie. Ohledně proběhlých událostí se vedla 2 oddělená vyšetřování, jedno policejní, které nepřineslo žádné významnější výsledky (nikdo nebyl obviněn, ani neexistují informace, zda byl někdo stíhán či odsouzen). Druhé bylo vedeno Národní vyšetřovací službou, do jehož průběhu se snažil stěžovatel zapojit jako účastník (oběť proběhlého střetu), což mu však nebylo umožněno.

V této věci byl vyslýchán i nábožensky zaujatým vyšetřovatelem, ale veškeré námitky, které vznesl, neměly větší význam. I z tohoto vyšetřování nevzešlo žádné obvinění vzhledem k tomu, že odpovědní organizátoři akce byli členové zákonodárského sboru a byli chráněni imunitou.

4.5.2. Odůvodnění a rozhodnutí

ESLP se nejprve vyjadřoval k vytýkanému porušení článku 3 EÚLP ve spojení s článkem 14 Úmluvy. Stěžovatel vidí porušení tohoto článku nikoli ve fyzické újmě (nebyl přímý účastník ozbrojeného střetu), ale především v psychické újmě, kdy ho ovládl strach a mělo to na něm zanechat stejné následky jako fyzické mučení. Otázka, kterou musel ESLP tedy vyřešit, byla ta, zda vůbec k zákazu mučení došlo. To je totiž bezpodmínečně zakázáno bez ohledu na okolnosti. Soud zde došel k závěru, že ač mučení může být fyzického i psychického rázu, v tomto případě nebyla intenzita způsobené tísně natolik enormní, aby dosáhla trvalých následků, které mučení zanechává. Soud tedy tento argument zavrhl.

Dále stěžovatel vytýkal porušení článku 9 EÚLP, které spatřoval především v nedostatečném zásahu státních orgánů při demonstraci, kdy mu nebylo umožněno plně projevit své náboženské přesvědčení a dále v nedostatečném prošetření všech událostí. V tomto případě je důležité zmínit, že zde proti sobě stojí náboženská svoboda a svoboda projevu se shromažďovací svobodou. Všechny tyto svobody jsou chráněny Úmluvou a úkolem Soudu je zjistit a poměřit, zda a do jaké míry byly omezeny. Vzhledem k tomu, že se jedná o svobody, které jsou si rovny, je důležité přihlídnout ke konkrétním okolnostem, kdy je jedna omezena na úkor druhé. Z toho důvodu, je zde stát, který má za úkol nastavit spravedlivou ochranu obou svobod, kdy jedna nebude vyčnívat nad druhou, zajišťuje tak i vydání příslušných právních předpisů s příslušnými funkčními sankcemi a zároveň dbá na to, aby státní úřady adekvátně vykonávaly a aplikovaly tyto předpisy a sankce. Zároveň ale ESLP zdůraznil, stejně jako v jiných případech, že z pozice mezinárodní instituce nemůže mít vhléd do místní problematiky tolik jako orgány vnitrostátní. V nedostatečném zásahu státních orgánů spatřuje ESLP největší pochybení. Nacionalistická strana oznámila demonstraci v předstihu a její názory na muslimskou menšinu a mešitu byly veřejně známé, dalo se tedy očekávat, že může dojít ke střetu, a přesto nebyla přijata náležitá opatření, která by mohla zabránit nepokojům. Orgány mohly akci přesunout na jiný den vzhledem k tomu, že bylo všeobecně známo, že v pátek se pravidelně shromažďuje velké množství muslimů v okolí mešity s cílem modlit se, vymezit prostor pro demonstranty, který by byl v dostatečné

vzdálenosti od věřících či zajistit dostatečné množství příslušníků policejního sboru, kteří by měli prostředky a sílu k zabránění potyčky. Soud také vnitrostátním orgánům vytýká laxnost při následném vyšetřování, kdy v době vydání rozsudku stále nedošlo k potrestání nikoho z obviněných (ani vyslechnutí vůdců demonstrace) i přes značné množství evidence demonstrace. ESLP ocenil oficiální stanovisko bulharského parlamentu, na základě kterého došlo k odsouzení proběhlého incidentu. Soud tedy došel k závěru, že došlo k porušení článku 9 EÚLP vzhledem k nedostatečným zásahům státních orgánů.¹⁵⁹

4.5.3. Význam a závěr

Soud se v uvedeném rozsudku zabýval především myšlenkou, do jaké míry může jedno právo či svoboda omezit jiné právo či svobodu. Jakou úlohu v tomto poměřování hraje stát a co vše může pro zajištění spravedlnosti udělat. Opět zde byla zdůrazněna myšlenka toho, že mezinárodní soud nemůže mít takovou znalost okolností jako orgán v místě.

4.6. S.A.S. proti Francii

4.6.1. Okolnosti případu

Stěžovatelka, paní S., se rozhodla podat stížnost k ESLP, protože se domnívala, že přijatá legislativa zakazující zakrývat tvář na veřejnosti, je v rozporu s její svobodou vyznání, právem na soukromý život, porušuje zákaz mučení, svobodu projevu a právo sdružovat se a shromažďovat se, vše ve spojení s článkem 14 zakazujícím diskriminaci. Paní S. byla muslimka žijící ve Francii, která se soukromě i veřejně hlásila ke své víře. Své vyznání projevovala právě i nošením burek a nikábů. Stěžovatelka však prohlásila, že nikdy nemusela tyto oděvy nosit na základě donucení jejím okolím, ale oblékala je dobrovolně v souladu s jejím přesvědčením. Oceňovala svou možnost svobodné volby vyrazit do veřejného prostoru oblečená dle své nálady a tak, jak uznala v daný moment za vhodné. Paní S. také uvedla, že nikdy neměla problém podrobit se kontrolám totožnosti a v případě potřeby zvolit jinou

¹⁵⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. února 2015. Karaahmed proti Bulharsku. Stížnost č. 30587/13. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2230587/13%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-152382%22%5D%7D>

formu odívání či daný oděv sejmout. Z toho důvodu nesouhlasila se zákonem z roku 2010, který zakazoval mít zakrytý obličej na veřejnosti.

4.6.2. Odůvodnění a rozhodnutí

Soud nejprve projednal jednotlivé body stížnosti a v první fázi rozhodl, že námitky vztahující se k porušení článků 3 a 11 EÚLP jsou liché a nebude se jimi zabývat. Soud shledal oprávněnost stížnosti u článků 8, 9 a 10 EÚLP. Soud nejprve řešil otázku, zda omezení, které paní S. namítá, mělo zákonný základ. ESLP došel k závěru, že takový zákonný podklad, zde existoval právě v napadeném zákoně z roku 2010. Zákonnost však stěžovatelka ani nerozporovala. Dále ESLP opět zkoumal, jestli existoval nějaký legitimní cíl pro omezení. Zde soud posuzoval především argumenty jednotlivých stran. Stěžovatelka došla k závěru, že žádný takový ospravedlnitelný důvod neexistoval, státní orgány Francie ale argumentovaly opačně. Francie se odvolávala především na to, že zákaz zahalování tváře na veřejnosti byl stanoven z důvodu zajištění veřejné bezpečnosti a aby byly zajištěny hodnoty typické pro demokracii, které jsou spojeny se zajištěním ochrany druhých (rovnost, společenské soužití). ESLP se k těmto argumentům vyjádřil tak, že zajištění veřejné bezpečnosti může být v souladu s články 8 a 9 Úmluvy, ačkoli zákonodárce při přijetí zákona bral tento důvod až jako přidružený. Ohledně druhého argumentu – zajištění demokratických hodnot – ESLP dospěl k závěru, že Francií zmíněný argument genderové rovnosti je neopodstatněný, protože mnoho žen, které si zakrývají tvář, tak činí dobrovolně a nikoli z donucení. Soud se ztotožnil s argumentem, kdy Francie zdůvodnila přijetí zákona požadavkem harmonického společenského života. Tady ESLP spatřuje oprávněnost omezení, protože znalost tváře je důležitá pro společenskou komunikaci a navazování vztahů. Poslední bod, který ESPL řešil, byl, zda je nutné omezovat zahalování tváře v demokratické formě vlády. U této problematiky začal soud obecným rozbohem, kdy zdůraznil, že náboženská svoboda je jedna ze základních hodnot demokratické společnosti a stát, je zde v roli nestranného arbitra, který má zajistit nerušený výkon této svobody. Vzhledem k tomu, že je společnost ale rozmanitá a v jednom státě na sebe narážejí různá vyznání či „nevyznání“, tak má stát úlohu zajistit nejen jejich nerušený výkon, ale také prostor, kde se budou schopni všichni vzájemně tolerovat a případně zajistit určitá proporční omezení. Dále ESLP také opět zdůraznil svou úlohu jako doplňujícího orgánu k činům, které je v gesci především členských států. ESLP nemá nahradit vnitrostátní orgány, má zajistit všeobecný rámec základních práv a svobod, který bude dodržován, ovšem s přihlédnutím ke konkrétní situaci v konkrétní zemi a v konkrétním časovém období.

Vzhledem k odlišné historii, zvykům a mentalitě je řešení každého případu unikátní. ESLP se při posuzování porušení či neporušení článků 8 a 9 EÚLP zcela neztotožnil s argumentací Francie, která zdůrazňovala zavedení zákazu kvůli veřejné bezpečnosti a rovnosti pohlaví, ale nakonec se vyjádřil tak, že vzhledem k zajištění harmonického tolerantního společenského života je ustanovení zákona slučitelné s Úmluvou. Tudíž nedošlo k porušení článků 8, 9 a 10 EÚLP.

Dle odůvodnění rozsudku ESLP nedošlo ani k porušení článku 14 EÚLP, protože existovalo objektivní hledisko, které připouštělo omezit jednu skupinu obyvatel (muslimské ženy, které si zahalovaly obličej).¹⁶⁰

4.6.3. Význam a závěr

ESLP zde dovedl opět neporušení ustanovení EÚLP. Význam tohoto rozhodnutí tkví ve zdůraznění demokratických hodnot jako jsou náboženská svoboda, pluralitní společnost a respektování jednotlivých skupin obyvatelstva. Soud zde stejně jako v dalších rozhodnutích zdůraznil podpůrnou úlohu Soudu jako mezinárodního orgánu k vnitrostátním institucím.

¹⁶⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. července 2014. S.A.S. proti Francii. Stížnost č. 43835/11. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2243835/11%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-145466%22%5D%7D>

Závěr

Během psaní své práce jsem se snažila nalézt odpověď na několik otázek tak, jak již byly stanoveny v úvodu tohoto dokumentu. Při psaní jsem se setkala s růzností názorů různých autorů a snažila jsem se dotvořit si svůj názor na problematiku právě s přihlédnutím k těmto odlišným stanoviskům. V textu práce jsem tedy nakonec volila takové zdroje, s jejichž názorem jsem se nejvíce ztotožňovala a které jsou nejbližší mému osobnímu přesvědčení.

V začátku psaní jsem se vypořádávala s otázkou pojmů diskriminace a rovnost. Tím, že se jedná o neskutečně široké téma, tak jsem došla k závěru, že každé zmíněné pojetí rovnosti má své výhody a svá úskalí. Stejně tak i vytvoření jedné definice pojmu diskriminace je složité.

Při rozboru islámu jsem narazila na mnoho zdrojů. Existují autoři, kteří jsou silně proislámští, a naopak i ti, kteří hledají na tomto náboženství jen to špatné. Já sama jsem se dozvěděla mnoho nových informací, které mě obohatily a rozšířily obzory. Od počátku psaní této práce jsem se snažila přistupovat k této víře neutrálně, ačkoli i já jsem byla již dotčena některými výroky a kusými informacemi. Myslím, že nyní se mi podařilo vytvořit si ucelenější názor, který je mnohem blíže objektivní pravdě. Jak je již zmíněno v textu práce, mnoho předsudků obou stran (muslimů a nemuslimů) bohužel často pramení především z neznalosti tématu a následně vede k chybným závěrům, které poškozují celé společnosti. Islám je náboženství své doby, kdy mnoho jeho zásad vyplývá z historické potřeby (např. polygamie) a obyvatelé Evropy tento kontext neznají či si ho neuvědomují. Zároveň je velká škoda, že obraz celého muslimského světa ovlivňují vyhraněné menšiny, které jsou ale mediálně velmi hlasité, a naopak silně převažující většina je tichá a tím pádem je obraz islámu silně zkreslený. Je třeba mít také na paměti, že i v rámci islámu existují různé názorové větve, které se liší přístupem k věci a konec konců dochází k odlišným stanoviskům i v rámci rodin, generací či přátel. Tímto se jen snažím zdůraznit, že 2 lidé stejné víry mohou mít 2 diametrálně odlišné přístupy a celá problematika by se tak neměla generalizovat. Měli bychom se vyvarovat na první pohled snadným názorům, protože tato problematika je natolik složitá, že je vždy třeba znát veškeré okolnosti.

U rozboru legislativy jsem vlastně došla k závěru, že smysl i dikce všech mezinárodních a evropských dokumentů jsou při úpravě diskriminace velice podobné (základem mnoha z nich byla VDLP) a vlastně vytvářejí demokraticky přijatelný rámec

základních práv a svobod. Tento rámec je pak dále rozpracováván vnitrostátními orgány a soudní judikaturou, kdy jsou všeobecná pravidla aplikována na konkrétní situace.

Konečně, jak již napovídá název práce a blíže nastolené teze v jejím úvodu, musím zodpovědět otázku, zda v Evropě tedy dochází či nedochází k diskriminaci muslimů. Jelikož jsem se zaměřila na tuto problematiku v kontextu rozsudků ESLP, tak nyní shrnu mé poznatky. V diplomové práci jsem rozebrala 6 rozhodnutí, které řešil ESLP v posledních letech. Zaměřila jsem na muslimy rozporované porušení článku 9 EÚLP spolu s článkem 14 Úmluvy. Když se zaměřím na rozebrané rozsudky, ale i na některá další rozhodnutí¹⁶¹, které v práci pouze nezpracovávám podrobněji, musím dojít k závěru, že rozhodovací praxe ESLP často dochází k závěru, že muslimové diskriminováni nejsou. Nejedná se samozřejmě o stoprocentní stanovisko, jak můžeme vidět i u některých případů (např. Karaahmed proti Bulharsku). ESLP často řeší problematiku komplexně a nevykládá EÚLP formalisticky, ale snaží se jít cestou jejího vnitřního smyslu. Rozhodnutí soudu se často týkala postavení a povinností žen, které se cítily být v evropských státech utlačovány. Soud se tak musel vypořádat s otázkami omezitelnosti a neomezitelnosti náboženské svobody. U každého jednotlivého omezení řešil, zda bylo zákonné, zda existoval ospravedlnitelný cíl a zda omezení bylo v souladu s duchem evropské demokratické společnosti. Na základě těchto otázek, tak dochází k jednotlivým závěrům. ESLP evropskou společnost charakterizoval jako společnost s pluralitou názorů a projevů, kdy je třeba respektovat jednotlivá přesvědčení a být tolerantní vůči skupinám s jiným názorem. Zároveň v každém zmíněném rozhodnutí zdůraznil úlohu státních orgánů a sebe stavěl do role poslední podpůrné instance, která má zabránit formalistickému výkladu lidských práv a svobod a má hledat původně zamýšlený vyšší cíl lidských práv a svobod. Vždy zohledňoval názor vnitrostátních orgánů, které mají lepší možnosti a přehled o situaci a zmiňoval nutnou znalost problematiky v místě a času. Každá země totiž je unikátní, a tudíž stejný problém může být na dvou různých místech řešen zcela rozdílně. Pochopení těchto principů, kterými se ESLP řídí, je stěžejní a ač se může zdát, že většinově dochází k závěru, že věřící muslimové diskriminováni nejsou, vždy se může jednat pouze o souhrn jednotlivých případů a za pár let může být rozhodovací praxe zcela opačná. Tento náhled na věc, také podporuje fakt, že u drtivé většiny rozsudků nedocházel ESLP k jednoznačným rozhodnutím, ale častokrát se objevila disentní stanoviska jednotlivých soudců, kteří na danou problematiku nahlíželi s jinou optikou.

¹⁶¹ Např. případ Dogru proti Francii, Kervanci proti Francii, Leyla Şahin proti Turecku či Dahlab proti Švýcarsku.

Závěr vidím především ten, že to zda jsou či nejsou muslimové diskriminováni v Evropě, není ani tak otázka muslimů jako celého společenství, ale spíše jednotlivých příslušníků, kdy jeden vyznavač islámu může skálopevně tvrdit, že je od dětství terčem diskriminačního chování a v opozici k němu může stát jiný, který nemá tušení, co to diskriminace je. Veškeré jednání a situace je tedy nutné zasazovat do kontextu a neuchylovat se ke snadným odsuzujícím výrokům, jak vůči muslimům na jedné straně, tak vůči státním institucím na straně druhé. Soužití většiny s menšinami je vždy složitým hledáním a vyžaduje dávku tolerance, pochopení a schopnost vcítit se.

Seznam použitých zdrojů

Monografie, články

- BĚLINA, Miroslav a Jan PICHRT. *Pracovní právo. 7. doplněné a podstatně přepracované vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). 512 s. ISBN 978-80-7400-667-8.
- BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace.* V Praze: C.H. Beck, 2007. 471 s. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-584-1.
- BOUČKOVÁ, Pavla. *Antidiskriminační zákon: komentář. Vydání druhé.* V Praze: C.H. Beck, 2016. 544 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-618-0.
- BOUČKOVÁ, Pavla. *Antidiskriminační zákon: Konec diskriminace v Čechách? Právní rozhledy.* V Praze: C.H. Beck. 2009, č. 13, ISSN 1210-6410
- ČERNÝ, Karel, ed. *Nad Evropou půlměsíc.* V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. 280 s. ISBN 978-80-246-3066-3.
- *Evropská úmluva o lidských právech: komentář.* Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 360 s. ISBN 978-80-7400-365-3.
- FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo.* V Praze: Multikulturní centrum Praha, 2007. 209 s. ISBN 978-80-254-1054-7.
- GOMBÁROVÁ, Jana. *Islámská kultura a její reflexe v Českých zemích.* Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. 555 s. ISBN 978-80-246-3338-1.
- HAERI, Fadhlalla. *Islám.* Přeložil Vladimír PETKEVIČ. V Praze: Ikar, 2001. 254 s. ISBN 80-7202-922-3.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2009. 1481 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
- HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy.* Přeložil Jitka JENÍKOVÁ. V Praze: Paseka, 2017. 304 s. ISBN 978-80-7432-685-1.
- KÁBRT, Jan. *Latinsko-český slovník. 3., uprav. vyd.* Praha: SPN, 1991. Střední slovníky jednostranné (Státní pedagogické nakladatelství). 483 s. ISBN 80-04-26000-4
- KEPPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu.* Praha: Karolinum, 2006. 296 s. ISBN 8024612178.

- KOLDINSKÁ, Kristina. *Gender a sociální právo: rovnost mezi muži a ženami v sociálněprávních souvislostech*. Praha: C.H. Beck, 2010. 256 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-343-1.
- KOSEK, Jan. *Právo (n)a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. 351 s. Bod (Dokořán). ISBN 9788073633127.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu. 5. vyd.* Praha: Vyšehrad, 2011. 296 s. ISBN 978-80-7021-925-6.
- KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny (Vyšehrad). 312 s. ISBN 80-7021-540-2.
- KRŽIŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2011. 384 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-362-2.
- MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. 499 s. ISBN 978-80-200-1554-9.
- MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. 302 s. ISBN 978-80-86779-42-3.
- MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus: dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. 260 s. Novověk. ISBN 978-80-200-1818-2.
- OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, aneb, Vybrané kapitoly z "mediálního islámu"*. Praha: Academia, 2014. 192 s. ISBN 978-80-200-2428-2.
- SARDAR, Ziauddin a Zafar Abbas MALIK. *Islám*. Praha: Portál, 2004. 178 s. Seznamte se. ISBN 80-7178-882-1.
- SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. 1320 s. ISBN 978-80-7400-590-9.
- ŠTANGOVÁ, Věra. *Rovné zacházení a zákaz diskriminace v pracovním právu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 230 s. ISBN 978-80-7380-277-6.
- ŠTURMA, Pavel a Martin FAIX, ed. *Lidskoprávní dimenze mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. 295 s. ISBN 9788087975176.
- TAUER, Felix. *Svět islámu: dějiny a kultura: nástin politického, sociálního, hospodářského a kulturního vývoje zemí, do nichž proniklo učení arabského proroka, od*

jeho vystoupení do konce první světové války. Vyd 2. Praha: Vyšehrad, 2006. 448 s. ISBN 80-7021-828-2.

- TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a Jiří MALENOVSKÝ. *Právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2013. 496 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-53-3.

Právní předpisy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ze dne 11. 7. 2007. [online, cit. 20. 3. 2019] In: Beck-online [právní informační systém], C. H. Beck
- Listina základních práv Evropské unie z roku 2000
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966
- Smlouva o Evropské unii z roku 1992
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948
- Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů
- Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.
- Zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů
- Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. července 2014. S.A.S. proti Francii. Stížnost č. 43835/11. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z:
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22%3A%2243835%2F11%22%7D>

- 22:[%2243835/11%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-145466%22]}
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. ledna 2017. Osmanoglu a Kocabaş proti Švýcarsku. Stížnost č. 29086/12. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2229086/12%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-170436%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2229086/12%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-170436%22%7D)
 - Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. července 2017. Dakir proti Belgii. Stížnost č. 4916/12. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%224619/12%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-175660%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%224619/12%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-175660%22%7D)
 - Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. února 2015. Karaahmed proti Bulharsku. Stížnost č. 30587/13. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2230587/13%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-152382%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2230587/13%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-152382%22%7D)
 - Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. listopadu 2015. Ebrahimian proti Francii. Stížnost č. 64846/11. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2264846/11%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-159070%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2264846/11%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-159070%22%7D)
 - Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. prosince 2017. Hamidović proti Bosně a Hercegovině. Stížnost č. 57792/15. In: HUDOC [online v ENG]. [cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2257792/15%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2257792/15%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22%7D)

Diskriminace muslimů v Evropě

Tématem této diplomové práce je především problematika diskriminování či nediskriminování muslimů v Evropě. Tuto problematiku jsem zvolila vzhledem k aktuálnosti tématu a dle mého názoru nedostatečného zpracování odbornými zdroji. V současné době se jedná o velký geopolitický problém, se kterým se Evropa snaží vypořádat. Zda úspěšně či neúspěšně je také tématem práce a především odpověď na tuto otázku záleží na posouzení čtenáře této práce. Vzhledem k situaci v převážně muslimských zemích dochází k velkému přílivu migrantů, kteří jsou příznivci islámu. Evropa se na tuto situaci snaží reagovat, ale ne vždy se všechny systémy mění dostatečně rychle tak, aby byly spokojeny všechny strany, s ohledem na to dochází ke sporům mezi muslimským a nemuslimským obyvatelstvem. V práci je tak zpracována nejprve problematika diskriminace a rovnosti obecně, kde jsou blíže rozpracována jednotlivá dělení a přístupy (přímá, nepřímá, formální, materiální, rovnost příležitostí, rovnost výsledků, pozitivní, negativní), následně práce obsahuje historicko-kulturní exkurz do islámu (původ náboženství, popis historických událostí, vysvětlení základních pojmů, rozdělení a specifikace zdrojů, osud a cesta Muhammada, pilíře islámu) s důrazem na jednotlivá důležitá či kontroverzní témata (zahalování žen, polygamie, vztahy), dále text obsahuje shrnutí jednotlivých odlišností přístupů k islámu napříč evropskými zeměmi (vyzdvížení jednotlivých států a popsání situace v dané zemi – Francie, Nizozemí, Belgie, Lucembursko, Velká Británie, Německo, Rakousko, Řecko, Itálie, Španělsko a ČR). Posléze se zaměřuji na rozbor právní úpravy (mezinárodní, evropské i vnitrostátní) a v závěru práce se zabývám jednotlivými rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Na konci práce se snažím najít odpověď na otázku, zda jsou muslimové opravdu vystaveni diskriminačnímu jednání, případně za jakých podmínek a okolností k takovému jednání dochází.

Discrimination against Muslims in Europe

The topic of this thesis is primarily the issue of discrimination or non-discrimination of Muslims in Europe. I chose this issue due to the topicality of the topic and, in my opinion, insufficient processing by expert sources. It is currently a major geopolitical problem that Europe is trying to tackle. Whether successfully or unsuccessfully is the topic of this thesis and, above all, the answer to this question depends on the reader of this thesis. Given the situation in predominantly Muslim countries, there is a large influx of migrants who are supporters of Islam. Europe is trying to respond to this situation, but all systems are not changing fast enough to satisfy all parties, with this in mind, there are disputes between the Muslim and non-Muslim populations. The thesis deals with the issues of discrimination and equality in general, where the individual divisions and approaches (direct, indirect, formal, material, equality of opportunities and equality of results, positive, negative) are elaborated. Subsequently, the thesis contains a historical-cultural excursion to Islam (origin of religion, description of historical events, explanation of basic terms, division and specification of sources, the way of Muhammad, pillars of Islam) with emphasis on important or controversial topics (covering, polygamy, relationships). The text also contains a summary of the differences between the approaches to Islam across European countries (national recognition and description of the country - France, the Netherlands, Belgium, Luxembourg, Great Britain, Germany, Austria, Greece, Italy, Spain and the Czech Republic). Finally, I focus on the analysis of legislation (international, European and national) and in the conclusion I deal with the individual judgments of the European Court of Human Rights in Strasbourg. At the end of my work I try to answer the question whether Muslims are really subjected to discriminatory behavior and under what conditions and circumstances such behavior occurs.